

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

2024. gada ziņojums

Gada apskats

Eiropas Savienības Tiesa – Savienības tiesību ievērošanas garants

Eiropas Savienības Tiesa ir viena no septiņām Eiropas Savienības iestādēm.

Kā Savienības tiesu varas īstenotājai tai ir uzdevums nodrošināt Savienības tiesību ievērošanu, gādājot par Līgumu vienveidīgu interpretāciju un piemērošanu, kā arī nodrošinot Savienības iestāžu un struktūru pieņemto tiesību aktu tiesiskuma pārbaudi.

Šī iestāde veicina Savienības vērtību saglabāšanu un ar savu judikatūru līdzdarbojas Eiropas celsmē.

Eiropas Savienības Tiesu veido divas tiesas – Tiesa un Vispārējā tiesa.

2024. gada ziņojums

Gada apskats

Saturs

Priekšsēdētāja priekšvārds	4
1. 2024. gads īsumā	7
A. Gads attēlos	8
B. Gads skaitļos	16
Iestāde 2024. gadā.....	16
Tiesvedības gads (abas tiesas kopā).....	17
Valodu dienesti	18
2. Tiesvedības darbība	21
A. Tiesa 2024. gadā.....	22
Tiesas darbība un attīstība	22
Tiesas locekļi.....	26
B. Vispārējā tiesa 2024. gadā.....	30
Vispārējās tiesas darbība un attīstība	30
Judikatūras jauninājumi.....	32
Vispārējās tiesas locekļi	36
C. Judikatūra 2024. gadā.....	40
Fokuss Mobilitātes pakotne 2020: godīga konkurence un darba apstākļu uzlabošana drošākai, ilgtspējīgākai un taisnīgākai ceļu nozarei	40
Fokuss Bioloģiskā ražošana un bioloģisko produktu marķēšana	42
Fokuss Publiska piekļuve Covid-19 vakcīnu pirkuma līgumiem.....	46
Fokuss Ierobežojoši pasākumi saistībā ar darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība.....	50
Atskats uz gada nozīmīgākajiem spriedumiem	54

3. Justīcijai kalpojoša administrācija.....	75
A. Tiesas sekretāra ievads	76
B. Gada galvenie notikumi	78
Prejudiciālās kompetences daļēja nodošana	78
2004. gada paplašināšanās 20. gadadiena.....	82
Pastiprināts ētikas regulējums Eiropas Savienības Tiesas darbiniekiem	85
C. Saikne ar sabiedrību.....	88
4. Videi draudzīga iestāde.....	91
5. Skats nākotnē.....	95
6. Palieciet ar mums!.....	99

Koen Lenaerts

Eiropas Savienības
Tiesas priekšsēdētājs

Sarežģītajā globālajā kontekstā Eiropas Savienības Tiesai ir izdevies saglabāt savu virzību, vadoties no Līgumos tai uzticētās tiesiskuma un tiesību pārākuma misijas. Tā ik dienas turpināja savu darbu, aizsargājot Eiropas Savienības pamatvērtības un piedaloties dalībvalstu kopējās tiesību sistēmas veidošanā. Tā ir arī definējusi jaunus atskaites punktus, kam būs nozīme tās darbībai turpmākajos gados.

Pagājušais gads iezīmēja jauna laikmeta sākumu iestādei un Tiesas un Vispārējās tiesas tiesiskajām attiecībām, kā arī tiesiskajām attiecībām starp abām šīm tiesām un Savienības dalībvalstu tiesām. Tiesas prejudiciālā nolēmuma kompetences daļēja nodošana Vispārējai tiesai bija nozīmīgs posms Savienības tiesu sistēmas uzbūves attīstībā. Tā iedzīvotāju interesēs nodrošinās labāku darba slodzes sadalījumu starp abām tiesām, ļaujot Tiesai vairāk koncentrēties uz tās kā Savienības konstitucionālās un augstākās tiesas lomu. Šī padziļinātā reforma bija iespējama, pateicoties abu tiesu koleģiālai un efektīvai sadarbībai visā tās norisē, sākot no Savienības likumdevējam nosūtīta lūguma par statūtu grozīšanu sagatavošanas līdz pat tās konkrētai īstenošanai. Ciešās sadarbības starp iesaistīto iestāžu kancelejām un dienestiem rezultātā Vispārējā tiesa šo jauno lietu veidu var izskatīt optimālos apstākļos.

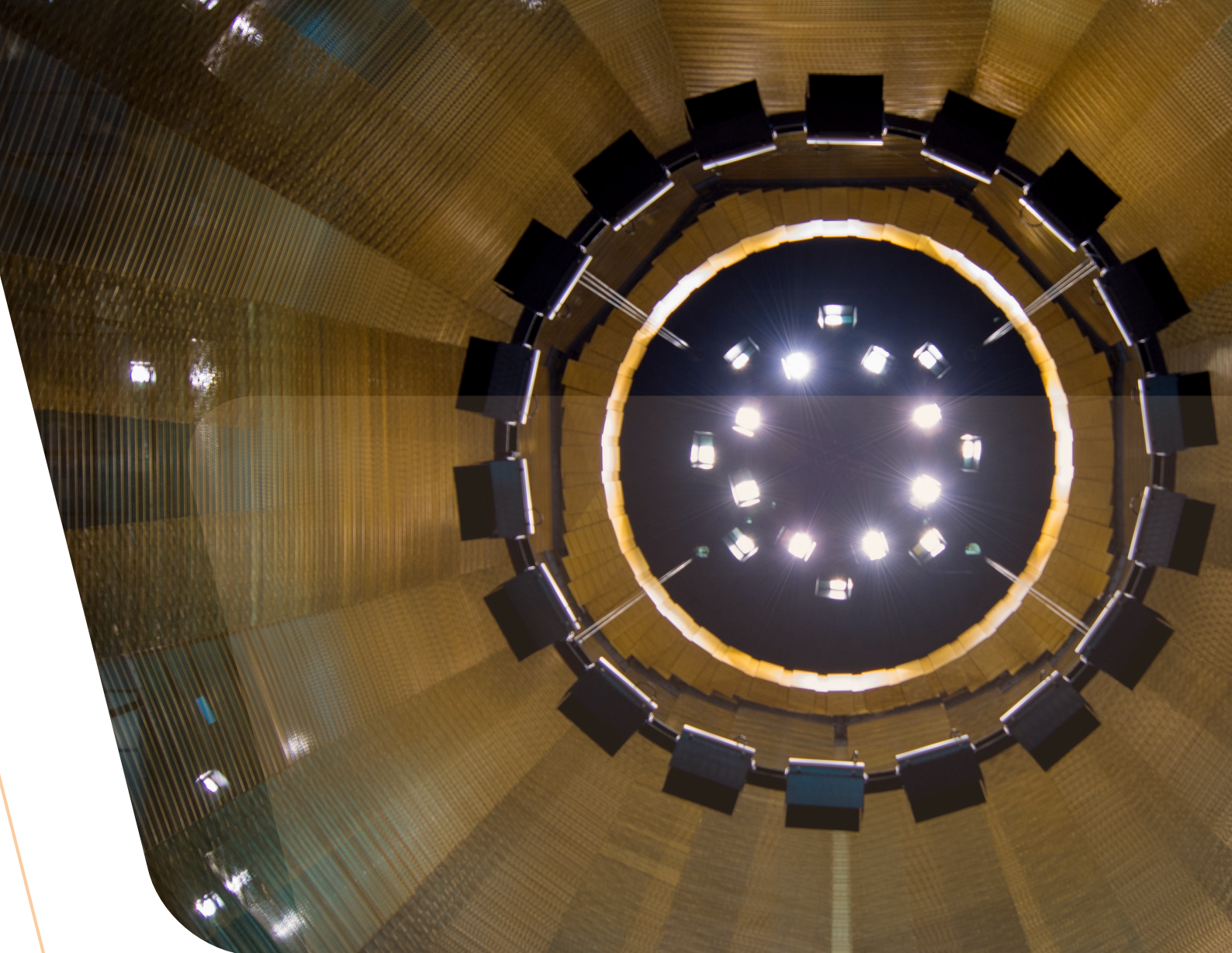
Turklāt 2024. gada maijā iestāde svinēja divdesmito gadadienu kopš lielākās Savienības paplašināšanās gan skarto iedzīvotāju un valstu skaita, gan simboliskās nozīmes ziņā. Svinības notika kolokvija veidā, uzsverot bagātību, ko desmit jauno valstu pievienošanās ir sniegusi mūsu kopīgajam mantojumam, un piedāvājot valstu vēstures, kultūru un juridisko tradīciju jaunu daudzveidību. Apvienojot abas kontinenta puses – austrumus un rietumus – vēsturiskā kopīgā konstitucionālā projektā, šī pievienošanās arī konkrēti un spilgti parādīja, ka Savienības iemiesotais miera ideāls ir Eiropas integrācijas procesa pašā centrā.

Organizatoriski 2024. gads iezīmējās ar vēl vienu ļoti nozīmīgu Tiesas sastāva daļēju atjaunošanu, kad zvērestu deva deviņi jauni Tiesas locekļi, no kuriem pieci iepriekš ir bijuši tiesneši Vispārējā tiesā. Šī plašā pārkārtošanās, pirms kuras 2024. gada 4. oktobrī tika pasludināts ļoti liels skaits spriedumu, prasīja nevainojamu organizāciju, lai pēc iespējas labākos apstākļos uzņemtu Tiesas locekļus un to birojus un mazinātu tās ietekmi uz iestādes darbības pienācīgu turpināšanu.

Raugoties uz 2025. gadu, ir sagaidāmi aizraujoši izaicinājumi, kas mobilizēs visu iestādi. Tie būs saistīti ar ārējām attiecībām, tās tīmekļvietnes un judikatūras meklētājprogrammas pārstrādāšanu, kā arī ar plānoto Tiesas darbībai veltītas interneta TV darbības uzsākšanu. Šo projektu mērķis ir apmierināt tiesību speciālistu vajadzības, kā arī veicināt pamatmērķa sasniegšanu – tuvināt tiesu iedzīvotājiem, lai palīdzētu izprast tās lomu un nolēmumus. Taču izaicinājumi nākotnē skars arī mūsu darba metodes, turpinot darbu pie mākslīgā intelekta izmantošanas iespējām un integrētās lietu pārvaldības sistēmas IT programmas. Šīs darbības tiks veiktas ar mērķi mūsu iestādei ļaut kļūt efektīvākai, lai tiktu galā ar lietu skaita pieaugumu, vienlaikus saglabājot augstāko kvalitātes līmeni, ko prasa tai uzticētā tiesiskuma misija, un ievērojot visas tās pamatā esošās prasības.

K. Lencis

2024. gads īsumā

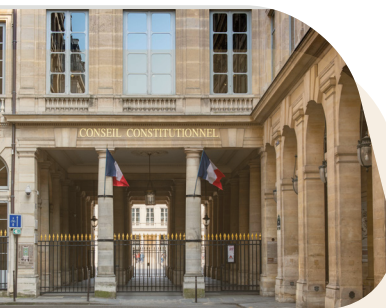
A. Gads attēlos

Februāris

Eiropas Parlaments piekrīt prejudiciālās kompetences daļējai nodošanai Vispārējai tiesai

Lai atjaunotu līdzsvaru starp abu Savienības tiesu strīdu izskatīšanas slodzi un Tiesa varētu vairāk koncentrēties uz savu kā konstitucionālās un augstākās tiesas lomu, tā 2022. gada novembrī nosūtīja Savienības likumdevējam lūgumu izdarīt grozījumus Tiesas statūtos ar mērķi prejudiciālo kompetenci daļēji nodot Vispārējai tiesai. Veicis izskatīšanu un sarunas likumdošanas procesa ietvaros vairāku mēnešu garumā, 27. februārī Eiropas Parlaments šo svarīgo reformu apstiprināja ar lielu balsu vairākumu.

Starptautiska sanāksme “Tiesiskums, nākamās paaudzes un vide” Francijas Konstitucionālajā padomē

Tiesas priekšsēdētājs *Koen Lenaerts* ierodas Parīzē, lai piedalītos starptautiskā sanāksmē, ko organizē Konstitucionālā padome un Tiesību un tieslietu pētījumu un izpētes institūts (*Institut des Études et de la Recherche sur le Droit et la Justice*). Šāda līdz šim nebijusi sanāksme pulcē aptuveni simts valstu augstāko, reģionālo un starptautisko tiesu priekšsēdētājus un tiesnešus, lai diskutētu par jēdziena “nākamās paaudzes” pieaugošo ietekmi uz strīdiem vides jomā.

Marts

Čehijas Republikas prezidenta *Petr Pavel* vizīte

Čehijas Republikas prezidentu *Petr Pavel* sagaida Tiesas priekšsēdētājs *Koen Lenaerts*, kā arī Tiesas tiesnesis *Jan Passer*, Vispārējās tiesas tiesneši *Petra Škvařilová-Pelzl* un *David Petrlík*. Tikšanās laikā ar čehu tautības iestādes darbiniekiem delegācija var apskatīt čehu gleznotājas *Míla Doleželová* gleznu *Na cestě* (“Uz priekšu”), kas ir *Masaryk* Universitātes patapinājums, ar gleznā ietvertu cerības, brīvības un humānisma vēstījumu.

Pirmais ikgadējais Eiropas Parlamenta un Tiesas dialogs

Nemot vērā kvalitatīvo viedokļu apmaiņu par regulas projektu saistībā ar Tiesas prejudiciālās kompetences nodošanu Vispārējai tiesai dažās konkrētās jomās, Parlaments un Tiesa nolēma turpināt savstarpējo dialogu kā ikgadēju tikšanos, kas veltīta kopīgu interešu jautājumiem saistībā ar pareizu lietu pārvaldību, tomēr stingri ievērojot varas dalīšanu. Tikšanās reizēs uzmanība tiks pievērsta tam, kā Eiropas iedzīvotāji uztver tiesu un tiesiskuma ievērošanu, kā arī jebkādiem iespējamajiem uzlabojumiem tiesu sistēmas darbībā, turpinot tiesiskuma un Eiropas iedzīvotāju savstarpēju tuvināšanu.

Trīs jaunu Eiropas Revīzijas palātas locekļu svinīgs solījums

Tiesā svinīgo solījumu dod Eiropas Savienības Padomes ieceltie jaunie Eiropas Revīzijas palātas locekļi *Katarína Kaszasová, Alejandro Blanco Fernández* un *João Leão*.

Aprīlis

Vēsturiskas izstādes atklāšana Tiesā

Tiesā tiek atklāta iestādes vēsturei veltīta izstāde. To veido fotogrāfijas, mākslas darbi un reti dokumenti, atainojot tiesu un to ēku vēsturi, un tā ir pieejama ikvienam apmeklētājam.

***European Law Moot Court* sacensību fināls**

European Law Moot Court ir pasaulē lielākās tiesas procesa izspēļu sacensības Savienības tiesību jomā, kas pirmo reizi notika 1988. gadā. 2024. gada sacensību uzvarētāja ir Madrides Universitāte, kas šajā finālā tikās ar Itālijas *Roma Tre* Universitāti.

***In memoriam* svinīgā sēde**

Svinīgi piemiņas vārdi tiek teikti par Īrijas tiesnesi Tiesā (1991–1999) *John L. Murray*, kas miris 2023. gada janvārī; Francijas ģenerālvokātu Tiesā (1994–2006) *Philippe Léger*, kas miris 2023. gada janvārī, un Civildienesta tiesas sekretāri (2005–2016) *Waltraud Hakenberg*, kas mirusi 2024. gada janvārī.

Maijs

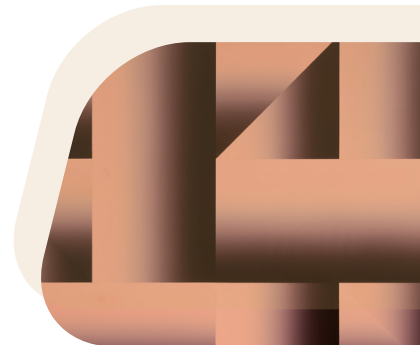
Tiesnešu forums un konference saistībā ar 2004. gada paplašināšanās 20. gadadienu

2004. gada 1. maijā Eiropas Savienībai pievienojās desmit jaunas dalībvalstis: Čehija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija un Ungārija. Šī notikuma 20. gadadienā Tiesā notiek gadskārtējais tiesnešu forums un konference.

Jūnijs

Lietuviešu mākslinieka *Kazys Varnelis* mākslas darba “LL” nodošana patapinājumā

Lietuviešu mākslinieka *Kazys Varnelis* mākslas darbs “LL” (1972) tiek nodots Tiesai patapinājumā, klātesot tās priekšsēdētājam *Koen Lenaerts*, Lietuvas tieslietu ministra vietniecei *Jurga Greičienė* un atbildīgajai personai no Lietuvas Nacionālā muzeja Ikonogrāfijas nodaļas *Jolanta Bernotaitytė*.

Vispārējās tiesas delegācijas vizīte Varšavā

Vispārējās tiesas delegācija, kuras sastāvā ir tās priekšsēdētājs *Marc van der Woude* un Polijas tiesneses *Krystyna Kowalik-Bańczyk* un *Nina Półtorak*, kā arī Lietuvas tiesnesis *Saulius Lukas Kalėda*, ierodas Varšavā, lai piedalītos sanāksmē, ko organizē Polijas Augstākā administratīvā tiesa un Varšavas Advokātu kolēģija, un iepazīstinātu ar Vispārējās tiesas lomu, kā arī stiprinātu saikni ar valsts tiesām, kas ir atbildīgas par jomām, kuras skar prejudiciālās kompetences daļēja nodošana Vispārējai tiesai.

Septembris

Tiesas Reglamenta un Vispārējās tiesas Reglamenta grozījumi

1. septembrī Tiesas Reglamentā un Vispārējās tiesas Reglamentā stājas spēkā būtiskas izmaiņas. Ar tām tiek īstenoti grozījumi Tiesas statūtos saistībā ar prejudiciālās kompetences daļēju nodošanu Vispārējai tiesai, kas ir piemērojami no 1. oktobra, un modernizēti tiesvedības procesi abās tiesās.

ASV Augstākās tiesas delegācijas vizīte

Turpinot regulārās tikšanās, kas notiek kopš 1998. gada, šī vizīte ļauj stiprināt ciešās un vēsturiskās ASV Augstākās tiesas un Tiesas savstarpējās saites.

Mākslas darba uzstādīšana Daudzvalodības dārzā

Mākslas darbs *Genus*, ko radījusi Luksemburgas māksliniece *Simone Decker*, tiek uzstādīts Daudzvalodības dārzā netālu no Tiesas teritorijas robežās. Tas ir īpaši veidots Tiesai, iedvesmu smeļoties daudzvalodībā, un simbolizē Savienības valodu un kultūru daudzveidību.

Oktobris

Prejudiciālās kompetences daļēja nodošana

Tiesību normas par Tiesas prejudiciālās kompetences daļēju nodošanu Vispārējai tiesai sāk piemērot 1. oktobrī. Kopš šīs dienas sešās konkrētās jomās ierosinātās prejudiciālā nolēmuma lietas izskata Vispārējā tiesa. Pirmais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas Vispārējai tiesai tika nodots 17. oktobrī (T-534/24 *Gotek*), ir horvātu valodā, un to ir iesniegusi Osijekas Administratīvā tiesa.

Tiesas sastāva daļēja atjaunošana un jaunu Vispārējās tiesas locekļu stāšanās amatā

Lielajā tiesas sēžu zālē notiek svinīga tiesas sēde saistībā ar, pirmkārt, *Lars Bay Larsen*, *Alexandra Prechal*, *Jean-Claude Bonichot* un *Peter George Xuereb*, *Lucia Serena Rossi*, *Priit Pikamäe*, *Nils Wahl* un *Anthony Michael Collins* amata pilnvaru beigām un, otrkārt, deviņu jaunu Tiesas locekļu, proti, tiesnešu *Bernardus Smulders*, *Massimo Condinanzi*, *Fredrik Schalin*, *Stéphane Gervasoni*, *Niels Fenger* un *Ramona Frendo* un ģenerālvokātu *Dean Spielmann*, *Andrea Biondi* un *Rimvydas Norkus*, kā arī divu jaunu tiesnešu Vispārējā tiesā *Hervé Cassagnabère* un *Raphaël Meyer* zvēresta došanu.

Tiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka un pirmā ģenerālvokāta ievēlēšana

Koen Lenaerts no tiesnešu vidus atkārtoti ievēlēts par Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētāju uz nākamajiem trim gadiem. Tāpat *Thomas von Danwitz* tiek ievēlēts par Tiesas priekšsēdētāja vietnieku, amatā aizstājot *Lars Bay Larsen*. Par Tiesas pirmo ģenerālvokātu atkārtoti tiek ievēlēts *Maciej Szpunar*.

Novembris

Mācību par mākslīgo intelektu mēnesis

Apmācību programma mākslīgā intelekta (MI) jomā paredz iepazīstināt ar iespējām un izaicinājumiem, kas saistīti ar tā izmantošanu. Mācību mērķis ir MI jomai atsegt noslēpumainības plīvuru un veicināt uz šo tehnoloģiju balstītu rīku ētisku un atbildīgu izmantošanu.

Trīs jaunu Revīzijas palātas locekļu svinīgais solījums

Tiesā svinīgo solījumu dod Eiropas Savienības Padomes ieceltie jaunie Eiropas Revīzijas palātas locekļi *Petri Sarvamaa, Hans Lindblad* un *Carlo Alberto Manfredi Selvaggi*.

Tiesas vizīte Eiropas Cilvēktiesību tiesā

Tiesas priekšsēdētājs *Koen Lenaerts* kopā ar Tiesas delegāciju ierodas Eiropas Cilvēktiesību tiesā uz ikgadējo tikšanos. Diskusijas ir par trim galvenajiem tematiem: “Klimata pārmaiņas: izaicinājums abām Eiropas tiesām”, “Masveida novērošana un personas datu aizsardzība” un “Personu ar invaliditāti tiesību aizsardzība”.

Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla (RJUE) pārstāvju

6. sanāksme Briselē

Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla pārstāvju sestā sanāksme notiek Briselē, pirmo reizi ārpus Luksemburgas, ar Beļģijas Valsts padomes atbalstu. Sanāksme ir veltīta turpmākai sadarbībai Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla ietvaros un jautājumam par atbilstīgas interpretācijas principa piemērošanu valstu tiesās.

Decembris

Invaliditātes izpratnes diena Tiesā

Iestāde, apņemoties ar daudzveidīgām darbībām pilnībā nodrošināt piekļūstamību un iekļautību, organizē Invaliditātes izpratnes dienu, kuras tēma šajā gadā bija "Iekļautība ar sportu: dažādība – mūsu spēks".

B. Gads skaitļos

Iestāde 2024. gadā

81 tiesnesis no
27 dalībvalstīm

Tiesa
27 tiesneši 11 ģenerālvokāti

Vispārējā tiesa

54 tiesneši

Gada budžets: 504 miljoni EUR

2267

ierēdņi un darbinieki

61 %
sievietes

39 %
vīrieši

Atbildīgos administrācijas amatos esošu sieviešu pārstāvības ziņā Tiesa ierindojas virs vidējiem Eiropas iestāžu rādītājiem.

Sievietes ieņem:

54 % no administratoru amatiem

49 % no vidējā un augstākā līmeņa vadības amatiem

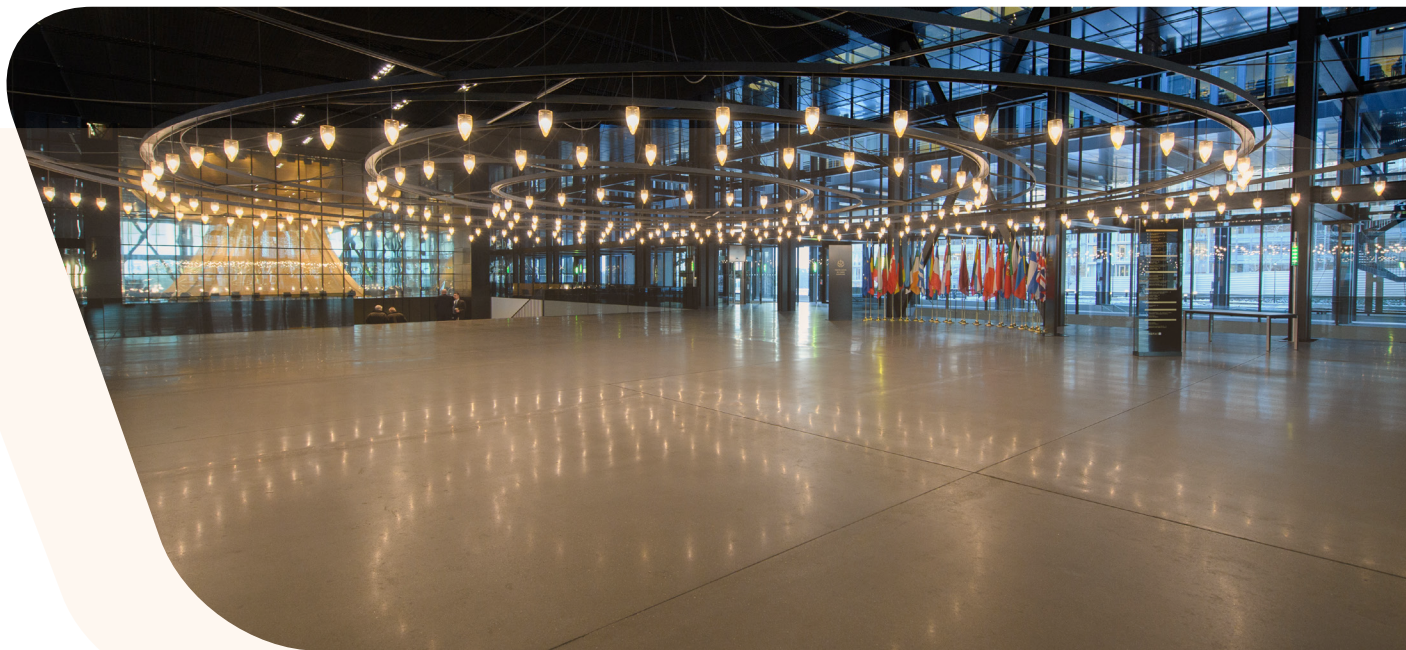
e-Curia

Ar e-Curia iesniegtie procesuālie dokumenti procentos:

91 % Tiesa

96 % Vispārējā tiesa

11 692 lietojumprogrammas e-Curia piekļuves konti

Tiesvedības gads (abas tiesas kopā)

1706 ierosinātas lietas

1785 izskatītas lietas

2911 izskatāmas lietas

Vidējais tiesvedības ilgums: 18,1 mēnesis

e-Curia ir lietojumprogramma, kas ļauj Tiesā un Vispārējā tiesā ierosināto lietu dalībnieku, kā arī – saistībā ar Tiesai iesniegtiem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu – valsts tiesu pārstāvjiem veikt procesuālo dokumentu apmaiņu ar kancelejām pilnībā elektroniski.

e-Curia: datoru lietojumprogramma, kas ļauj veikt juridisko dokumentu apmaiņu

[Noskatīties YouTube video](#)

Valodu dienesti

Kā daudzvalodīgai tiesu iestādei Tiesai jābūt spējīgai izskatīt lietu, lai arī kādā Savienības oficiālajā valodā tā nebūtu iesniegta. Pēc tam tā nodrošina savas judikatūras izziņošanu visās Savienības oficiālajās valodās.

24

tiesvedības
valodas

552

valodu
kombinācijas

608 juristi lingvisti dokumentu
rakstveida tulkošanai

1 366 000 tulkojamu lapu

1 371 000 iztulkotu lapu

503

tiesas sēdes un sanāksmes, kurās
nodrošināts sinhronais tulkojums

70

tulki mutvārdu paskaidrojumu
uzklausīšanai tiesas sēdēs un
sanāksmju tulkošanai

**Daudzvalodība EST – nodrošinām vienlīdzīgu piekļuvi
justīcijai**

[Noskatīties YouTube video](#)

Tiesā tulkojumi tiek veikti, ievērojot obligāto valodu lietojumu, kas paredz iespēju izmantot 24 Eiropas Savienības oficiālās valodas. Visi tulkojamie dokumenti ir ļoti tehniski juridiskie teksti. Tāpēc Tiesas valodu dienests nodarbina tikai tādus juristus lingvistus, kuriem ir pabeigta juridiskā izglītība, kā arī padziļinātas zināšanas vismaz divās oficiālajās valodās papildus dzimtajai valodai.

2

Tiesvedības darbība

A. Tiesa 2024. gadā

Tiesā galvenokārt var vērsties ar lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu. Ja valsts tiesai ir šaubas par Savienības tiesību normas interpretāciju vai tās spēkā esamību, tā aptur tajā izskatāmo tiesvedību un vēršas Tiesā. Saņēmusi Tiesas nolēmumā ietverto skaidrojumu, valsts tiesa var atrisināt tajā izskatāmo strīdu. Lietās, kurās atbilde vajadzīga ļoti īsā termiņā (piemēram, saistībā ar patvērumu, robežkontroli, bērnu nolaupīšanu utt.), ir paredzēta steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība.

Tiesā var iesniegt arī tiešās prasības, kuras vērstas uz to, lai panāktu Savienības akta atcelšanu ("atcelšanas prasība") vai konstatētu, ka dalībvalsts neievēro Savienības tiesības ("prasība sakarā ar pienākumu neizpildi"). Ja dalībvalsts nepilda spriedumu, ar kuru ir konstatēta pienākumu neizpilde, otras prasības, kas tiek saukta par prasību sakarā ar "divkāršu neizpildi", iznākumā Tiesa tai var piemērot naudas sodu.

Turklāt apelācijas sūdzības var tikt vērstas pret Vispārējās tiesas pasludinātiem nolēmumiem. Tiesa var atcelt šos Vispārējās tiesas nolēmumus.

Visbeidzot, Tiesā var iesniegt lūgumus sniegt atzinumu, lai pārbaudītu nolīguma, ko Savienība paredz noslēgt ar trešo valsti vai starptautisku organizāciju, saderību ar Līgumu noteikumiem (tos iesniedz dalībvalsts vai kāda Eiropas iestāde).

Koen Lenaerts

Eiropas Savienības
Tiesas priekšsēdētājs

Tiesas darbība un attīstība

Pagājušais gads iezīmējās ar Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras likumdošanas reformas pieņemšanu un īstenošanu ar [Parlamenta un Padomes Regulu 2024/2019](#), kuras mērķis pēc Tiesas lūguma bija līdzsvarot tiesvedību slodzi starp abām Savienības tiesām, izmantojot Vispārējās tiesas tiesnešu skaita divkāršu palielināšanos, par kuru 2015. gadā tika nolemts [Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā 2015/2422](#). Tādējādi Tiesai būtu jāspēj turpināt saprātīgos termiņos pildīt savu Savienības tiesību interpretēšanas uzdevumu, lai gan ir ievērojami pieaudzis tajā iesniegto lietu skaits, kā arī sarežģītu un sensitīvu lietu skaits, kas it īpaši attiecas uz konstitucionāla rakstura jautājumiem vai jautājumiem, kuri saistīti ar pamattiesībām. 2024. gadā tādējādi Tiesā tika ierosinātas vairāk nekā 900 jaunas lietas – skaits, kas tuvinās 2019. gada rekordam, – apstiprinot pēdējos gados novēroto pieauguma tendenci un uzsverot šīs reformas nepieciešamību.

Konkrēti reforma būtībā izpaudās kā daļēja Tiesas prejudiciālā nolēmuma kompetences nodošana Vispārējai tiesai.

920
ierosinātas lietas

573 prejudiciālā nolēmuma
tiesvedības, no tām

6 steidzamības prejudiciālā
nolēmuma tiesvedības

Dalībvalstis, kuras iesniegušas lielāko skaitu lūgumu

Itālija	98
Vācija	66
Polija	47
Austrija	39
Bulgārija	38

39 prasības sakarā ar
pienākumu neizpildi un

3 prasības sakarā ar "divkāršu
neizpildi"

277 apelācijas sūdzības par
Vispārējās tiesas nolēmumiem

15 juridiskās palīdzības lūgumi

1 lūgums sniegt atzinumu

Šī nodošana, kas ir spēkā kopš 2024. gada 1. oktobra, attiecas uz sešām konkrētām jomām, proti, kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu, akcīzes nodokli, Muitas kodeksu, preču tarifu klasifikāciju kombinētajā nomenklatūrā, kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu kavēšanos vai atcelšanu un siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu.

Tomēr Tiesai joprojām ir kompetence izskatīt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas, lai gan ietilpst vienā un/vai otrā no šīm konkrētajām jomām, attiecas arī uz citām jomām vai arī rada patstāvīgus jautājumus par primāro tiesību (tostarp Eiropas Savienības Pamattiesību hartas), starptautisko publisko tiesību vai Savienības tiesību vispārējo principu interpretāciju.

Reformas rezultātā Tiesas darba slodzei prejudiciālo nolēmumu jomā vajadzētu būtiski samazināties, kā to apstiprina sākotnējie aprēķini par pagājušā gada pēdējiem trim mēnešiem.

Otrs reformas komponents ir vērsts uz to, lai saglabātu apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas nolēmumiem procedūru efektivitāti. Lai Tiesai ļautu pievērsties apelācijas sūdzībām, kurās izvirzīti svarīgi tiesību jautājumi, apelācijas sūdzības pieļaujamības noteikšanas mehānisms kopš 2024. gada 1. septembra ietver arī Vispārējās tiesas nolēmumus, kuri attiecas uz lēmumiem, ko pieņēmušas sešas jaunas neatkarīgas apelācijas padomes, kas izveidotas kādā no Savienības struktūrām, birojiem vai aģentūrām, kuras ir pievienojušās četrām apelācijas padomēm, kas sākotnēji tika paredzētās, ieviešot šo mehānismu. Šis mehānisms arī ir attiecināts uz lietām, kas saistītas ar tādu līgumu izpildi, kuros ietverta šķīrējklauzula.

Lietas dalībnieks, kas nespēj segt tiesāšanās izmaksas, var lūgt piešķirt juridisko palīdzību.

Visbeidzot, reformas mērķis ir palielināt prejudiciālā nolēmuma procedūras pārredzamību un tādējādi padarīt Tiesas vai Vispārējās tiesas pieņemtos nolēmumus saprotamākus. Turpmāk prejudiciālā nolēmuma lietās iesniegtie rakstveida apsvērumi tiks publicēti iestādes tīmekļvietnē saprātīgā termiņā pēc lietas pabeigšanas, ja vien apsvērumu autors tam neiebilst.

Papildus Eiropas Savienības Tiesas statūtu grozījumiem reformas īstenošanas rezultātā tika grozīts [Tiesas Reglaments](#) un [Vispārējās tiesas Reglaments](#), tostarp, lai precizētu “vienas pieturas aģentūras” ietvaros iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu sākotnējās izskatīšanas kārtību un procedūru, kas piemērojama lūgumiem, kurus Tiesa nodevusi Vispārējai tiesai. Tiesas Reglamentā ietverti arī citi jauninājumi ar mērķi ņemt vērā no veselības krīzes gūtās mācības un tehnoloģiju attīstību, tostarp attiecībā uz lietas dalībnieku vai to pārstāvju iespēju uzstāties tiesā ar videokonferences starpniecību, ievērojot precīzus juridiskus un tehniskus nosacījumus, personas datu aizsardzību lietu izskatīšanā, procesuālo dokumentu iesniegšanas un izsniegšanas kārtību, izmantojot lietojumprogrammu *e-Curia*, kā arī atsevišķu tiesas sēžu pārraidīšanu internetā.

Ieteikumi valsts tiesām par prejudiciālā nolēmuma tiesvedības ierosināšanu, kā arī Praktiskie norādījumi lietas dalībniekiem tika attiecīgi pielāgoti.

Tiesas sastāva ziņā 2024. gada jūnijā iestādi satricināja M. Ilešiča [*M. Ilešič*] (Slovēnija), kurš bija Tiesas tiesnesis kopš 2004. gada, aiziešana mūžībā.

2024. gada janvārī Tiesu atstāja tiesnesis M. Safjans [*M. Safjan*] (Polija), un oktobrī tā piedzīvoja ļoti nozīmīgu sastāva daļēju nomaiņu, beidzoties astoņu locekļu, proti, Tiesas priekšsēdētāja vietnieka L. Beja Larsena [*L. Bay Larsen*] (Dānija), tieša Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*] (Francija), tiesneses S. Prehalas [*S. Prechal*] (Nīderlande), tiesneša P. Dž. Švireba [*P. G. Xuereb*] (Malta), tiesneses L. S. Rosi [*L. S. Rossi*] (Itālija), tiesneša N. Vāla [*N. Wahl*] (Zviedrija) un ģenerālvokātu P. Pikamēes [*P. Pikamäe*] (Igaunija) un E. Kolinsa [*A. Collins*] (Īrija) pilnvarām, turklāt amatā stājās deviņi jauni locekļi, proti, tiesnesis B. Smulderss [*B. Smulders*] (Nīderlande), ģenerālvokāts D. Špīlmans [*D. Spielmann*] (Luksemburga), tiesneši M. Kondinanci [*M. Condanzi*] (Itālija) un F. Šalīns [*F. Schalin*] (Zviedrija), ģenerālvokāts A. Bjondi [*A. Biondi*] (Itālija), tiesneši S. Žervazonī [*S. Gervasoni*] (Francija) un N. Fengers [*N. Fenger*] (Dānija), tiesnese R. Frendo [*R. Frendo*] (Malta) un ģenerālvokāts R. Norkus [*R. Norkus*] (Lietuva).

Pagājušā gada statistika liecina par ļoti lielu Tiesā ierosināto lietu skaitu (920 lietas, kas ir gandrīz par simt lietām vairāk nekā katrā no iepriekšējiem trim gadiem) un Tiesas pabeigto lietu skaitu (863 lietas, kas ir par 80 lietām vairāk nekā iepriekšējā gadā); šis pēdējais minētais skaitlis lielā mērā ir izskaidrojams ar ierobežojumiem, kas saistīti ar daļēju Tiesas sastāva atjaunošanos. Tādējādi izskatāmo lietu skaits 2024. gada 31. decembrī bija 1206. Vidējais tiesvedības ilgums, ņemot vērā visus lietu veidus kopā, 2024. gadā bija 17,7 mēneši.

863 izskatītas lietas

580 prejudiciālā nolēmuma tiesvedības,
no tām 5 steidzamības prejudiciālā
nolēmuma tiesvedības

53 tiešās prasības, no tām: konstatēti
26 pienākumu neizpildes gadījumi
16 dalībvalstīs

1 spriedums par “dubulto neizpildi”

213 apelācijas sūdzības par Vispārējās
tiesas nolēmumiem, tai skaitā 48 gadījumos
Vispārējās tiesas nolēmums tika atcelts

Vidējais tiesvedības ilgums:

17,7 mēneši

Vidējais steidzamības prejudiciālā nolēmuma
tiesvedības ilgums: 3,3 mēneši

1206

izskatāmas lietas
2024. gada 31. decembrī

Galvenās tēmas

Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	141
Valsts atbalsts un konkurence	137
Ekonomikas un monetārā politika	103
Tiesību aktu tuvināšana	85
Patērētāju aizsardzība	63
Vide	62
Nodokļi	61
Kopējā ārpolitika un drošības politika	57
Sociālā politika	48
Intelektuālais īpašums	45

[Skatīt detalizētu Tiesas statistiku](#)

Tiesas locekļi

Tiesas sastāvā ir 27 tiesneši un 11 ģenerālvokāti.

Tiesnešus un ģenerālvokātus amatā ieceļ dalībvalstu valdības, savstarpēji vienojoties, pēc apspriešanās ar komiteju, kurai ir jāsniedz atzinums par attiecīgajam amatam izvirzīto kandidātu piemērotību. Tiesnešus ieceļ amatā uz sešiem gadiem, un viņu pilnvaru termiņu var atjaunot.

Viņus izraugās no tādu personu vidus, kuru neatkarība nav apšaubāma un kuras atbilst prasībām, kādas attiecīgās dalībvalstis izvirzījušas augstākajiem tiesnešu amatiem, vai kuru kompetence ir vispāratzīta.

Tiesneši, veicot savus pienākumus, rīkojas pilnīgi objektīvi un neatkarīgi.

Tiesas tiesneši no sava vidus ieceļ priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku. Tiesneši un ģenerālvokāti ieceļ amatā sekretāru uz sešu gadu termiņu.

Ģenerālvokāti, rīkojoties pilnīgi objektīvi un neatkarīgi, viņiem nodotajās lietās pauž juridisku viedokli, kas tiek dēvēts par secinājumiem. Šie secinājumi nav saistoši, tomēr ļauj sniegt papildu viedokli par strīda priekšmetu.

Līdz ar Tiesas sastāva daļēju atjaunošanu 2024. gada oktobrī darbu sāka deviņi jauni locekļi: tiesnesis *B. Smulders* (Nīderlande), ģenerālvokāts *D. Spielmann* (Luksemburga), tiesneši *M. Condrinzi* (Itālija) un *F. Schalin* (Zviedrija), ģenerālvokāts *A. Biondi* (Itālija), tiesneši *S. Gervasoni* (Francija) un *N. Fenger* (Dānija), tiesnese *R. Frendo* (Malta) un ģenerālvokāts *R. Norkus* (Lietuva).

In memoriam

Slovēnijas tiesnesis Marko Ilešičs [*Marko Ilešič*] devās mūžībā 2024. gada jūnijā, pildot savus pienākumus. Viņš bija pirmais šīs tautības pārstāvis, kas tika iecelts par Tiesas locekli, kad Slovēnija 2004. gadā pievienojās Eiropas Savienībai. Gan profesionāli, gan personīgi cienīts un apbrīnots par savām juridiskajām un intelektuālajām kvalitātēm un plašajām valodu zināšanām, kā arī par savu lielo cilvēcību, M. Ilešičs ir devis lielu ieguldījumu Savienības tiesību attīstībā un veicināšanā, kā arī Slovēnijas kultūras izplatīšanā.

K. Lenaerts
Tiesas priekšsēdētājs

T. von Danwitz
Tiesas
priekšsēdētāja
vietnieks

F. Biltgen
1. palātas
priekšsēdētājs

K. Jürimäe
2. palātas
priekšsēdētāja

C. Lycourgos
3. palātas
priekšsēdētājs

I. Jarukaitis
4. palātas
priekšsēdētājs

**M. L. Arastey
Sahún**
5. palātas
priekšsēdētāja

M. Szpunar
pirmais
ģenerālvokāts

S. Rodin
8. palātas
priekšsēdētājs

A. Kumin
6. palātas
priekšsēdētājs

N. Jääskinen
9. palātas
priekšsēdētājs

D. Gratsias
10. palātas
priekšsēdētājs

M. Gavalec
7. palātas
priekšsēdētājs

J. Kokott
ģenerālvokāte

A. Arabadjiev
tiesnesis

**M. Campos
Sánchez-Bordona**
ģenerālvokāts

E. Regan
tiesnesis

**N. J. Cardoso da
Silva Piçarra**
tiesnesis

**J. Richard de la
Tour**
ģenerālvokāts

A. Rantos
ģenerālvokāts

I. Ziemele
tiesnese

J. Passer
tiesnesis

N. Emiliou
ģenerālvokāts

Z. Csehi
tiesnesis

O. Spineanu-Matei
tiesnese

T. Čapeta
ģenerālvokāte

L. Medina
ģenerālvokāte

B. Smulders
tiesnesis

D. Spielmann
ģenerālvokāts

M. Condrinzi
tiesnesis

F. Schalin
tiesnesis

A. Biondi
ģenerālvokāts

S. Gervasoni
tiesnesis

N. Fenger
tiesnesis

R. Frendo
tiesnese

R. Norkus
ģenerālvokāts

A. Calot Escobar
Tiesas sekretārs

Protokolārā kārtībā kopš 2024. gada 9. oktobra

B. Vispārējā tiesa 2024. gadā

Vispārējā tiesā pirmajā instancē galvenokārt var vērsties ar tiešajām prasībām, ko ceļ fiziskas vai juridiskas personas (privātpersonas, uzņēmumi, apvienības utt.), ja tās ir skartas tieši un individuāli, un dalībvalstis par Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tiesību aktiem, kā arī ar tiešajām prasībām par tāda kaitējuma atlīdzinājumu, kuru nodarījušas iestādes vai to darbinieki.

Vispārējās tiesas nolēmumus var pārsūdzēt Tiesā tikai par tiesību jautājumiem. Lietās, kurās jau veikta dubulta pārbaude (neatkarīgā apelācijas padomē un pēc tam Vispārējā tiesā), Tiesa pieņem apelācijas sūdzību tikai tad, ja šī sūdzība izvirza Savienības tiesību vienotībai, konsekvencei vai attīstībai svarīgu jautājumu.

Kopš 2024. gada 1. oktobra Vispārējai tiesai ir arī kompetence izskatīt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko nodevusi Tiesa, kuri attiecas tikai uz vienu vai vairākām šādām konkrētām jomām: kopējā pievienotās vērtības nodokļa sistēma; akcīzes nodoklis; Muitas kodekss; preču tarifu klasifikācija kombinētajā nomenklatūrā; kompensācija un atbalsts pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu ilgu kavēšanos vai atcelšanu; siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēma.

Liela daļa šo strīdu ir ekonomiska rakstura: intelektuālais īpašums (Eiropas Savienības preču zīmes un dizainparaugi), konkurence, valsts atbalsts un banku un finanšu uzraudzība. Vispārējās tiesas kompetencē ir arī izskatīt strīdus civildienesta jomā starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem.

Marc van der Woude

Eiropas Savienības
Vispārējās tiesas
priekšsēdētājs

Vispārējās tiesas darbība un attīstība

Vispārējai tiesai 2024. gads ir bijis īpaši nozīmīgs, jo tas iezīmējās ar [Regulas 2024/2019](#), kas reformēja Eiropas Savienības tiesu iestāžu uzbūvi, stāšanos spēkā. Tiesas kompetences prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā daļēja nodošana Vispārējai tiesai tādējādi stājās spēkā 2024. gada 1. oktobrī.

Saskaņā ar [Eiropas Savienības Tiesas statūtiem](#) Vispārējās tiesas kompetencē tagad ir izskatīt un izlemt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas attiecas tikai uz vienu vai vairākām no šādām sešām konkrētām jomām: kopējo PVN sistēmu, akcīzes nodokļiem, Muitas kodeksu, preču tarifa klasifikāciju kombinētajā nomenklatūrā, kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu vai transporta pakalpojumu kavēšanu vai atcelšanu, kā arī siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (jaunais 50.b pants). Laikā no 2024. gada 1. oktobra līdz 31. decembrim lēmums

786
ierosinātas lietas

667
tiešās prasības, no tām:

par intelektuālo un
rūpniecisko īpašumu **268**

ES civildienesta jomā **76**

par valsts atbalstu un
konkurenci **33**

7 prasības,
ko cēlušas dalībvalstis

30 juridiskās palīdzības lūgumi

19 lūgumi sniegt prejudiciālu
 nolēmumu

Lietas dalībnieks, kas nespēj segt tiesāšanās
izmaksas, var lūgt piešķirt juridisko palīdzību.

par nodošanu ir pieņemts par 19 lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Iekšēji Vispārējai tiesai bija jāreorganizē tās struktūra, ieceļot desmit tiesnešus palātā, kura ir atbildīga par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīšanu, kā arī šīs palātas priekšsēdētāju, proti, Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieku S. Papasavu. Lai nodrošinātu optimālu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīšanu, Vispārējā tiesa ir arī norīkojusi trīs tiesnešus pildīt ģenerālvokāta funkcijas. Turklāt tās Reglamentā tagad ir paredzēta iespēja, it īpaši dažās prejudiciālu nolēmumu lietās, lemt viduspalātā, kuras sastāvā ir deviņi tiesneši.

Tāpat arī kopš 2024. gada 1. septembra ir paredzēts apelācijas sūdzības pieļaujamības noteikšanas mehānisms attiecībā uz Vispārējās tiesas nolēmumiem par lēmumu, kuru pieņēmusi neatkarīga apelācijas padome, kas izveidota kādā no Savienības struktūrām, birojiem vai aģentūrām (jauns Tiesas statūtu 58.a pants, kas arī ir iekļauts ar Regulu 2024/2019). Šīs reformas komponents arī palielina Vispārējās tiesas atbildību par tiesību saskaņotības un vienveidības nodrošināšanu konkrētajās tiesību jomās.

Šī reforma sakrita ar piecu Vispārējās tiesas locekļu, kuri tika iecelti par tiesnešiem Tiesā, došanos prom 2024. gada 7. oktobrī. Tādējādi Vispārējo tiesu atstāja tiesnesis S. Žervazonī [*S. Gervasoni*], palātu priekšsēdētāji D. Špīlmans [*D. Spielmann*] un F. Šalīns [*F. Schalin*], tiesnese R. Frendo [*R. Frendo*] un tiesnesis R. Norkus [*R. Norkus*]. Vispārējā tiesa viņiem izsaka pateicību par ilggadējo un nozīmīgo ieguldījumu tās judikatūrā. Tajā pašā dienā tiesneši E. Kasaņabērs [*H. Cassagnabère*] un R. Meijers [*R. Meyer*] deva zvērestu kā jaunie Vispārējās tiesas locekļi.

Šī apjomīgā reorganizācija un tiesas locekļu aiziešana tomēr nepalēnināja tiesvedību Vispārējā tiesā, jo 2024. gadā tā spēja pabeigt 922 lietas. Tā kā šī paša gada laikā tika ierosinātas tikai 786 lietas, izskatāmo lietu skaits tādējādi samazinājās. Vidējais tiesvedības ilgums – 18,5 mēneši – liecina par efektīvu lietu vadību, ar piebildi, ka Vispārējā tiesa spēj reaģēt vēl ātrāk, ja to prasa lietas specifika. Tādējādi tā spēja pasludināt savu pirmo spriedumu digitālo tirgu jomā 8,2 mēnešu laikā (spriedums [T-1077/23 Bytedance/Komisija](#)).

2024. gadā 20,2 % no pabeigtajām lietām tika pabeigtas paplašinātos sastāvos. Turklāt Vispārējā tiesa turpina pieeju, atbilstoši kurai lietas, kas ir īpaši svarīgas tostarp tiesiskumam, tiek izskatītas virspalātā 15 tiesnešu sastāvā (skat. nodaļu "Atskats uz gada nozīmīgākajiem spriedumiem"). Šajā formālajā sastāvā Vispārējā tiesa ir izspriedusi lietas *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles* u.c./Padome, *Medel* u.c./Padome un *Fridman* u.c./Padome, kā arī *Timchenko* un *Timchenko*/Padome.

Ar savu jauno kompetenci prejudiciālu nolēmumu jomā, kā arī ar jaunajiem pienākumiem, kas izriet no apelācijas sūdzības pieļaujamības noteikšanas mehānisma paplašināšanas, Vispārējās tiesas rīcībā ir visi nepieciešamie instrumenti, lai efektīvi un proaktīvi izskatītu tajā iesniegtās lietas, vienlaikus gatavojoties nākamajam trīs gadu laikposmam, kas sāksies 2025. gada oktobrī.

Judikatūras jauninājumi

Savvas Papasavvas

Vispārējās tiesas
priekšsēdētāja vietnieks

2024. gads iezīmē virspalātas – Vispārējās tiesas formālākā sastāva –, kura līdz šim sanāca tikai reti un epizodiski, atgriešanos priekšplānā. Virspalāta, kuras sastāvā ir piecpadsmit tiesneši, izskata svarīgākās lietas, kā arī lietas, kas saistītas ar juridiskiem sarežģījumiem vai īpašiem apstākļiem (Vispārējās tiesas Reglamenta 28. panta pirmā daļa). Tādējādi pagājušajā gadā šī palāta pasludināja sešus nolēmumus, kas apvieno vairākas lietas, pirmkārt, saistībā ar Krievijas īstenoto agresiju pret Ukrainu un, otrkārt, saistībā ar atvēršanos un noturības mehānisma īstenošanu *NextGenerationEU* atvēršanos plāna kontekstā.

Vispirms, Vispārējā tiesa 2024. gada 11. septembra spriedumos *Fridman* u.c./Padome un *Timchenko* un *Timchenko*/Padome ([T-635/22](#) un [T-644/22](#)) apstiprināja Padomes kompetenci personām, kurām piemēro ierobežojošus pasākumus, noteikt pienākumus ziņot par līdzekļiem un sadarboties ar kompetentajām valsts iestādēm, no vienas puses, un pielīdzināt šo pienākumu neizpildi līdzekļu iesaldēšanas pasākumu apiešanai, no otras puses.

Turpinot, 2024. gada 2. oktobra spriedumos *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles* u.c./Padome, *Ordre des avocats à la cour de Paris* un *Couturier*/Padome un *ACE*/Padome ([T-797/22](#), [T-798/22](#) un [T-828/22](#))

Vispārējā tiesa apstiprināja, ka ir likumīgs aizliegums tieši vai netieši sniegt juridisko konsultāciju pakalpojumus Krievijas valdībai un Krievijā iedibinātām juridiskām personām, vienībām vai struktūrām ([Padomes Regula \(ES\) Nr. 833/2014](#) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā). Lietās tika izskatīts jautājums par to, vai pastāv pamattiesības uz advokāta palīdzību, it īpaši situācijās, kurām nav nekādas saiknes ar tiesvedību. Vispārējā tiesa prasības noraidīja, bet īpaši precizēja tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants) un tiesību uz profesionālo noslēpumu (7. pants) tvērumu.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa 2024. gada 4. jūnija rīkojumā *Medel* u.c./Padome ([no T-530/22 līdz T-533/22](#)) noraidīja prasības atcelt īstenošanas lēmumu, ar kuru Padome apstiprināja Polijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējumu un precizēja starpposma rādītājus un mērķrādītājus, kas šai dalībvalstij ir jāsasniedz, lai varētu tai darīt pieejamas apstrīdētajā lēmumā piešķirtās finanšu iemaksas. Virspalāta uzskatīja, ka prasītājas – četras starptautiskā līmenī tiesnešus pārstāvošas apvienības, kuru biedri parasti ir valstu profesionālās apvienības, tajā skaitā Polijas tiesnešu apvienības, – nevarēja atsaukties uz *locus standi*.

Šis virspalātai dotais jaunais impulss noteikti turpināsies arī 2025. gadā, jo šobrīd šajā palātā tiek izskatītas citas lietas. Iespējams, ka to papildinās lietu nodošana viduspalātai, kas izveidota ar [Regulu \(ES, Euratom\) 2024/2019](#), lai papildinātu Vispārējai tiesai pieejamo formālo sastāvu arsenālu.

L. Nancoll

922

izskatītas lietas

832

tiešās prasības, no tām:

par intelektuālo un rūpniecisko īpašumu	276
par valsts atbalstu un konkurenci	98
ES civildienesta jomā	76

1 lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Vidējais tiesvedības ilgums: 18,5 mēneši

Nolēmumu, par kuriem tika iesniegta apelācijas
sūdzība Tiesā, īpatsvars: 35 %

1705

izskatāmas lietas
(2024. gada 31. decembrī)

Galvenās tēmas

Institucionālās tiesības	552
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	322
Ekonomikas un monetārā politika	167
Valsts atbalsts un konkurence	153
ES civildienests	112
Ierobežojoši pasākumi	91
Pieklūve dokumentiem	41
Lauksaimniecība	30
Publiskais iepirkums	29
Sabiedrības veselība	24

[Skatīt detalizētu Vispārējās tiesas statistiku](#)

Vispārējās tiesas locekļi

Vispārējās tiesas sastāvā ir pa diviem tiesnešiem no katras dalībvalsts.

Tiesnešus izraugās no tādu personu vidus, kuru neatkarība nav apšaubāma un kurām ir nepieciešamā kompetence augstu tiesnešu amatu pildīšanai. Tiesnešus amatā ieceļ dalībvalstu valdības, savstarpēji vienojoties, pēc apspriešanās ar komiteju, kurai ir jāsniedz atzinums par kandidātu piemērotību. Tiesnešus ieceļ amatā uz sešiem gadiem, un viņu pilnvaru termiņu var atjaunot. Tiesneši no sava vidus uz trijiem gadiem ievēl priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku. Viņi ieceļ amatā sekretāru uz sešu gadu termiņu.

Tiesneši, veicot savus pienākumus, rīkojas pilnīgi objektīvi un neatkarīgi.

Saistībā ar Tiesas kompetences sniegt prejudiciālu nolēmumu daļēju nodošanu Vispārējai tiesai no 2024. gada 1. oktobra, Vispārējā tiesa ir ievēlējusi H. Martinu i Peresu de Nanklaresu [*J. Martín y Pérez de Nanclares*] un M. Brkanu [*M. Brkan*] par tiesnešiem, kas pilda ģenerāladvokāta pienākumus lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietās, un J. Gilju [*J. Gâlea*] par tiesnesi aizvietošanai viņu prombūtnes gadījumā.

2024. gada oktobrī darbu sāka divi jauni Vispārējās tiesas locekļi – tiesneši E. Kasaņabērs [*H. Cassagnabère*] (Francija) un R. Meijers [*R. Meyer*] (Luksemburga), nomainot tiesnešus S. Žervazoni [*S. Gervasoni*] un D. Špīlmans [*D. Spielmann*], kuri abi tika iecelti amatā Tiesā.

M. van der Woude
Vispārējās tiesas
priekšsēdētājs

S. Papasavvas
Vispārējās tiesas
priekšsēdētāja
vietnieks

A. Marcoulli
2. palātas
priekšsēdētāja

R. da Silva Passos
4. palātas
priekšsēdētājs

J. Svenningsen
5. palātas
priekšsēdētājs

M. J. Costeira
6. palātas
priekšsēdētāja

K. Kowalik-Bańczyk
7. palātas
priekšsēdētāja

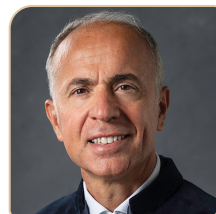
A. Kornezov
8. palātas
priekšsēdētājs

L. Truchot
9. palātas
priekšsēdētājs

O. Porchia
10. palātas
priekšsēdētāja

R. Mastroianni
1. palātas
priekšsēdētājs

P. Škvařilová-Pelzl
3. palātas
priekšsēdētāja

M. Jaeger
tiesnesis

H. Kanninen
tiesnesis

J. Schwarcz
tiesnesis

M. Kancheva
tiesnese

E. Buttigieg
tiesnesis

V. Tomljenović
tiesnese

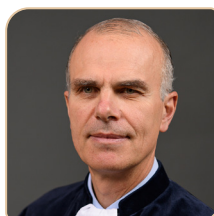
L. Madise
tiesnesis

N. Póltorak
tiesnese

I. Reine
tiesnese

P. Nihoul
tiesnesis

U. Öberg
tiesnesis

C. Mac Eochaidh
tiesnesis

G. De Baere
tiesnesis

T. Pynnä
tiesnese

J. C. Laitenberger
tiesnesis

**J. Martín y Pérez
de Nanclares**
tiesnesis

G. Hesse
tiesnesis

**M. Sampol
Pucurull**
tiesnesis

M. Stancu
tiesnese

I. Nõmm
tiesnesis

G. Steinfatt
tiesnese

T. Perišin
tiesnese

D. Petrlik
tiesnesis

M. Brkan
tiesnese

P. Zilgalvis
tiesnesis

K. Kecsmár
tiesnesis

I. Gâlea
tiesnesis

I. Dimitrakopoulos
tiesnesis

D. Kukovec
tiesnesis

S. Kingston
tiesnese

T. Tóth
tiesnesis

B. Ricziová
tiesnese

E. Tichy-Fisslberger
tiesnese

W. Valasidis
tiesnesis

S. Verschuur
tiesnesis

S. L. Kalèda
tiesnesis

**L. Spangsberg
Grønfeldt**
tiesnese

H. Cassagnabère
tiesnesis

R. Meyer
tiesnesis

V. Di Bucci
Vispārējās tiesas
sekretārs

Protokolārā kārtība kopš 2024. gada 9. oktobra

C. Judikatūra 2024. gadā

Fokuss Mobilitātes pakotne 2020: godīga konkurence un darba apstākļu uzlabošana drošākai, ilgtspējīgākai un taisnīgākai ceļu nozarei

Spriedums Lietuva u.c./Parlaments un Padome, 2024. gada 4. oktobris
([no C-541/20 līdz C-555/20](#))

2020. gada Mobilitātes pakotne

2020. gadā Eiropas Savienība pieņēma reformu kopumu autotransporta nozarē, lai sasniegtu divus galvenos mērķus:

1. Uzlabot transportlīdzekļu vadītāju darba apstākļus:

- aizliedzot pavadīt iknedēļas atpūtas laikposmus transportlīdzekļos;
- garantējot regulāru atgriešanos dzīvesvietā vai darbības centrā (reizi trīs vai četrās nedēļās), lai tajā izmantotu savu atpūtas laikposmu;
- pārceļot uz agrāku laiku datumu, kad stājas spēkā pienākums uzstādīt otrās paaudzes viedos tahogrāfus.

2. Izveidot godīgu konkurenci:

- pieprasot transportlīdzekļiem atgriezties darbības centrā dalībvalstī, kurā attiecīgais transporta uzņēmums veic uzņēmējdarbību, ik pēc astoņām nedēļām;
- ieviešot četru dienu nogaidīšanas periodu pēc kabotāžas cikla brauciena uzņēmējā dalībvalstī (kad pārvadātājiem, kas nav dalībvalsts rezidenti, nav atļauts veikt kabotāžas pārvadājumus ar to pašu transportlīdzekli šajā dalībvalstī);
- klasificējot noteiktos īpašos gadījumos transportlīdzekļu vadītājus kā “norīkotus darba ņēmējus”, lai viņi varētu izmantot uzņēmējā dalībvalstī spēkā esošos darba un atalgojuma nosacījumus.

Kabotāža ir pārvadājums, ko dalībvalstī nodrošina pārvadātājs, kas tajā neveic uzņēmējdarbību. Tā ir pieļaujama, ja vien to neveic tā, ka rodas pastāvīga darbība šajā dalībvalstī.

Otrās paaudzes viedais tahogrāfs ir elektroniska ierīce, kas reģistrē transportlīdzekļa vadītāju braukšanas laiku, pārtraukumus un atpūtas laikposmus. Tas palīdz nodrošināt ceļu satiksmes drošību, transportlīdzekļu vadītāju darba apstākļu ievērošanu un krāpšanas novēršanu.

Mobilitātes pakotni veido trīs likumdošanas akti, kas attiecas uz autotransporta tiesisko regulējumu. Šī vērīenīgā reforma izraisīja asas debates, kas noveda pie virknes tiesvedību. Tādējādi septiņas dalībvalstis – Lietuva, Bulgārija, Rumānija, Kipra, Ungārija, Malta un Polija – cēla Tiesā piecpadsmit prasības par atsevišķu Mobilitātes pakotnes normu atcelšanu.

Tiesas spriedums lielākoties apstiprināja tās pamatotību.

Atzīstot, ka transportlīdzekļu vadītāju darba apstākļu uzlabošana var palielināt transporta uzņēmumu izmaksas, Tiesa uzsvēra, ka šie noteikumi, kas ir piemērojami bez izšķirības visā Savienībā, nediskriminē transporta uzņēmumus, kas iedibināti dalībvalstīs, kuras atrodas “Savienības perifērijā”. Šo noteikumu iespējami lielāka ietekme uz atsevišķiem uzņēmumiem ir atkarīga no to saimnieciskās darbības izvēles sniegt savus pakalpojumus saņēmējiem, kuri atrodas dalībvalstīs, kas atrodas tālu no to uzņēmējdarbības veikšanas vietas.

Attiecībā uz kvalificēšanu par “norīkotu darba ņēmēju” (kas transportlīdzekļa vadītājiem ļauj izmantot minimālos darba un atalgojuma nosacījumus uzņēmējā dalībvalstī, nevis, iespējams, mazāk labvēlīgus nosacījumus tajā valstī, kurā pārvadātājs veic uzņēmējdarbību), tas ir pasākums ar mērķi **nodrošināt taisnīgu darba apstākļus un apkarot negodīgas konkurences praksi**. Lai gan šis pavērsiens ir izdevīgs darbiniekiem, tas izraisīja debates starp dalībvalstīm, jo dažas no tām, īpaši tās, kurās ir zemas algu izmaksas, bažījās par izmaksu pieaugumu saviem uzņēmumiem un jauno noteikumu administratīvo sarežģītību. Tiesa atstāja spēkā šo Savienības likumdevēja veikto pasākumu ar mērķi panākt taisnīgu līdzsvaru starp dažādām skartajām interesēm.

Attiecībā uz pienākumu ievērot četru dienu nogaidīšanas periodu pēc kabotāžas cikla uzņēmējā dalībvalstī Tiesa uzsvēra, ka tas ir paredzēts, lai aizsargātu vietējos uzņēmumus un novērstu negodīgu konkurenci, nepieļaujot, ka atkārtoti kabotāžas pārvadājumi novestu pie *de facto* pastāvīgas darbības uzņēmējā dalībvalstī. Dažas dalībvalstis apstrīdēja šo pienākumu, jo tas ierobežotu uzņēmumu elastību, tiem liekot pielāgot savus maršrutus nolūkā izvairīties no neaktivitātes periodiem, kas rada ienākumu zaudējumus. Tiesa noraidīja šos argumentus, uzsverot, ka ar pasākumu vienīgi tika aizliegts veikt kabotāžas pārvadājumus tajā pašā uzņēmējā dalībvalstī minētajā laikposmā, kas neliedz veikt citus starptautiskos vai kabotāžas pārvadājumus citās dalībvalstīs.

Tomēr Tiesa atcēla pienākumu transportlīdzekļiem reizi astoņās nedēļās atgriezties transporta uzņēmuma darbības centrā. Tā nosprieda, ka Parlaments un Padome nebija pierādījuši, ka to rīcībā ir pietiekami pierādījumi, lai novērtētu šā pasākuma samērīgumu un tā sociālās, vides un ekonomiskās sekas.

Fokuss Bioloģiskā ražošanas un bioloģisko produktu marķēšana

Spriedums *Herbaria Kräuterparadies II* (C-240/23)

Vācijas uzņēmums *Herbaria* ražo dzērienu “Blutquick”, kas tiek tirgots kā uztura bagātinātājs. Šī dzēriena sastāvā ir bioloģiski ražotas sastāvdaļas, kā arī pievienoti vitamīni, kas nav augu izcelsmes, un dzelzs glikonāts. Uz tā iepakojuma ir Savienības bioloģiskās ražošanas logotips un norāde uz “kontrolētu bioloģisko lauksaimniecību”.

2012. gada janvārī Vācijas iestādes aizliedza *Herbaria* atsaukties uz aizsargātu bioloģisko ražošanu, jo Savienības tiesību aktos vitamīnus un minerālvielas pārstrādes produktiem ar norādi “bioloģisks” ir atļauts pievienot tikai tad, ja to izmantošana ir prasīta tiesību aktos.

Tiesa, izskatot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pirmajā lietā (lieta C-137/13), bija nospriedusi, ka šo vielu izmantošana tiesību aktos ir prasīta tikai tad, ja Savienības tiesību noteikumā vai ar to saderīgā valsts tiesību noteikumā tieši ir prasīts pārtikas produktam tās pievienot, lai to varētu tirgot. Tā kā vitamīnu un dzelzs glikonāta, kas pievienots “Blutquick”, gadījums neatbilst šai prasībai, *Herbaria* prasība tika noraidīta Vācijas tiesā, kas vērsās Tiesā.

Pēc tam lieta tika iesniegta Vācijas Federālajā administratīvajā tiesā, kurā *Herbaria* vairs neapstrīdēja aizliegumu izvietot Eiropas Savienības bioloģiskās ražošanas logotipu, bet apgalvoja, ka nav vienlīdzīgas attieksmes pret tās produktu un līdzīgu produktu, kas importēts no Amerikas Savienotajām Valstīm.

Proti, Amerikas Savienotās Valstis saskaņā ar Eiropas tiesību aktiem ir atzītas par **trešo valsti**, kuras **ražošanas un kontroles noteikumi ir līdzvērtīgi** Eiropas Savienības noteikumiem. Pēc *Herbaria* domām, tas ļautu Savienībā tirgot produktus no Amerikas Savienotajām Valstīm, kas atbilst to ražošanas noteikumiem, kā bioloģiskus produktus. Šāda situācija radītu nevienlīdzīgu attieksmi, jo konkurējošie amerikāņu produkti varētu būt marķēti ar Savienības bioloģiskās ražošanas logotipu, neievērojot tajā piemērojamos bioloģiskās ražošanas noteikumus.

Vācijas Federālā administratīvā tiesa vērsās pie Tiesas ar šo jautājumu.

Tiesa spriedumā atzina, ka **Savienības bioloģiskās lauksaimniecības logotipu var izmantot tikai tiem produktiem, kas atbilst visām Regulas par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu prasībām**. Šo logotipu tāpat nevar izmantot produktiem, kas ražoti trešā valstī saskaņā ar noteikumiem, kuri ir tikai līdzvērtīgi Savienības tiesību aktos paredzētajiem noteikumiem. Šis aizliegums attiecas arī uz norāžu uz šādu ražošanu izmantošanu.

Tiesa uzsver, ka atļauja izmantot šo logotipu un norādes gan attiecībā uz produktiem, kas ražoti Savienībā vai trešās valstīs un atbilst Eiropas bioloģiskās ražošanas standartiem, gan attiecībā uz produktiem, kas ražoti trešās valstīs saskaņā ar standartiem, kuri ir tikai līdzvērtīgi šiem standartiem, kaitētu godīgai konkurencei iekšējā tirgū.

Tas varētu arī maldināt patērētājus, lai gan logotipa jēga ir skaidri un nepārprotami informēt patērētājus, ka produkts pilnībā atbilst regulā noteiktajām prasībām.

Tiesa turpretī nospriež, ka trešās valsts bioloģiskās ražošanas logotipu var izmantot šajā valstī ražotiem produktiem, pat ja tajā ir ietverti termini, kas attiecas uz bioloģisko ražošanu.

Eiropas Savienības bioloģiskās ražošanas logotips

[Eiropas Savienības bioloģiskās ražošanas logotips](#) sniedz saskaņotu vizuālo identitāti Savienībā ražotiem bioloģiskiem produktiem. Tas ļauj patērētājiem vieglāk atpazīt bioloģiskos produktus un palīdz lauksaimniekiem tos tirgot visās dalībvalstīs.

Bioloģiskās ražošanas logotips ir paredzēts tikai tiem produktiem, kurus kā bioloģiskus ir sertificējusi apstiprināta iestāde, garantējot atbilstību stingriem ražošanas, pārstrādes, transportēšanas un uzglabāšanas standartiem. Produkts var būt marķēts ar bioloģiskās ražošanas logotipu tikai tad, ja tas satur vismaz 95 % bioloģisko sastāvdaļu, un tikai tad, ja atlikušie 5 % atbilst stingriem nosacījumiem. Viena un tā pati sastāvdaļa nevar būt gan bioloģiskā, gan nebioloģiskā formā.

Regula 2018/848

[Regulas 2018/848 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu](#) mērķis ir nodrošināt godīgu konkurenci, pareizu iekšējā tirgus darbību šajā nozarē un patērētāju uzticību produktiem, kas marķēti kā bioloģiski ražoti.

Tajā izklāstīti vispārīgi un sīki izstrādāti ražošanas noteikumi. Attiecībā uz marķēšanu tā prasa ievērot noteikumus par patērētāju informēšanu, jo īpaši, lai izvairītos no jebkādas neskaidrības vai maldināšanas. Tajā ir arī paredzēti īpaši noteikumi par bioloģisko un pārejas produktu marķēšanu, lai aizsargātu gan uzņēmēju, kuri vēlas, lai viņu produkti būtu pareizi identificēti un gūtu labumu no godīgas konkurences, gan patērētāju intereses.

Citi Tiesas spriedumi par bioloģiskiem produktiem

2017. gada 12. oktobra spriedums *Kamin und Grill Shop* (C-289/16)

Saskaņā ar [Regulu 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu](#) uzņēmējam, kas tirgo bioloģiskos produktus, ir pienākums pakļaut savu uzņēmējdarbību kontroles sistēmai. Uzņēmēji, kas produktus pārdod tālāk tieši galapatērētājam vai lietotājam, var tikt atbrīvoti no šī pienākuma ar zināmiem nosacījumiem. Tiesa nosprieda, ka ir nepieciešams, lai pārdošana notiek, klātesot gan uzņēmējam vai tā pārdevējam, gan galapatērētājam. Līdz ar to uzņēmēji, kas šos produktus tirgo tiešsaistē, nevar izmantot šo atbrīvojumu.

2019. gada 26. februāra spriedums *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* ([C-497/17](#))

[Regula 834/2007](#) neļauj izmantot Savienības bioloģiskās ražošanas logotipu uz produktiem, kas iegūti no dzīvniekiem, kuri nokauti rituālā kaušanā bez iepriekšējas apdullināšanas atbilstoši [Regulā 1099/2009 par dzīvnieku aizsardzību nonāvēšanas laikā](#) paredzētajiem nosacījumiem.

2021. gada 29. aprīļa spriedums *Natumi* ([C-815/19](#))

[Regula Nr. 889/2008, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Regulu 834/2007](#), neļauj izmantot pulveri, kas iegūts no aļģes *lithothamnium calcareum* attīrītām, samaltām un žāvētām nogulām, kā lauksaimnieciskās izcelsmes nebioloģisku sastāvdaļu bioloģisko pārtikas produktu (jo īpaši bioloģisko rīsu un sojas dzērienu) pārstrādē, lai tos bagātinātu ar kalciju.

Fokuss Publiska piekļuve Covid-19 vakcīnu pirkuma līgumiem

Spridumi *Auken* u.c./Komisija un *Courtois* u.c./Komisija
([T-689/21](#) un [T-761/21](#))

2020. gada jūnijā Eiropas Savienība uzsāka īstenot savu stratēģiju Covid-19 vakcīnu iegādes jomā. Šajā ietvarā Komisija parakstīja līgumu ar 27 dalībvalstīm, kurā tā tika pilnvarota to vārdā slēgt pirkuma priekšlīgumus ar ražotājiem.

Tā kā agrīna vakcinācijas izmantošana ir sabiedrības veselības interesēs, farmācijas uzņēmumiem tika saīsināts vakcīnu izstrādes termiņš. Lai kompensētu šiem uzņēmumiem radītos riskus, Komisija un dalībvalstis savā vakcinācijas stratēģijā iekļāva principu, ka risks tiek dalīts starp ražotāju un dalībvalstīm, tādējādi samazinot ražotāja atbildību nevēlamas reakcijas uz tā produktu gadījumā.

Publiskotās līgumu versijas bija rediģētas, nesniedzot informāciju par finanšu riskiem, ziedojumiem vai tālākpārdošanu, kā arī deklarācijām par interešu konflikta neesamību.

2021. gadā iedzīvotāji un Eiropas Parlamenta deputāti apstrīdēja Eiropas Komisijas daļēju atteikumu sniegt pilnīgu piekļuvi dažiem dokumentiem, kas saistīti ar 2020. gada vakcīnu pirkuma līgumiem. Pieteikumi par piekļuvi attiecās uz farmācijas uzņēmumiem paredzētām kompensācijas klauzulām. Saskaņā ar šīm klauzulām laboratorijām bija jāatlīdzina cietušajiem zaudējumi, ja bija pieļauts trūkums saistībā ar tīšu pārkāpumu vai nopietnu neizpildi ražošanas laikā, savukārt citos gadījumos šī atbildība bija noteikta dalībvalstīm.

Iedzīvotāji un deputāti arī prasīja piekļuvi vakcīnu iegādes sarunu grupas locekļu deklarācijām par interešu konflikta neesamību. Viņi vēlējās nodot atklātībai veidu, kā notika sarunas, it īpaši par 2021. gada maija gīgālīgumu par 1,8 miljardu papildu vakcīnas devu pirkumu 35 miljardu EUR apmērā.

Komisija bija piešķīrusi tikai daļēju piekļuvi šiem dokumentiem un bija publicējusi rediģētas versijas, atsaucoties uz darījumu konfidencialitāti un privātās dzīves aizsardzību.

Izskatot divas prasības par Komisijas lēmumiem, Vispārējā tiesa tos daļēji atcēla.

Attiecībā uz lūgumu par plašāku piekļuvi **kompensācijas klauzulām** Vispārējā tiesa atgādināja, ka iemesls to iekļaušanai līgumos – proti, kompensēt riskus, kas radušies farmācijas uzņēmumiem saistībā ar saīsinātu vakcīnu izstrādes termiņu – bija dalībvalstu apstiprināts un vispārpieejams. Vispārējā tiesa nosprieda, ka

Komisija nav pierādījusi, kā plašāka piekļuve šīm klauzulām, dažām līgumos ietvertajām definīcijām (piemēram, “tīšs pārkāpums” un “visas saprātīgi iespējamās pūles”), kā arī noteikumiem par vakcīnu ziedošanu un tālākpārdošanu konkrēti kaitētu attiecīgo farmācijas uzņēmumu komerciālajām interesēm.

Attiecībā uz prasību atklāt – deklarācijās par interešu konflikta neesamību – **sarunu grupas locekļu identitāti** Vispārējā tiesa apstiprināja, ka tā bija vērsta uz sabiedrības interešu mērķi. Tikai atklājot šo identitāti, var pārbaudīt, vai sarunu grupas locekļi neatrodas interešu konfliktā. Šāda līguma sarunu procesa pārredzamība stiprina Savienības pilsoņu uzticību Komisijas vakcīnu stratēģijai un palīdz cīnīties pret nepatiesas informācijas izplatīšanu. Vispārējā tiesa tāpat nosprieda, ka Komisija nav pareizi izsvērusi iesaistītās intereses, kas attiecas uz interešu konflikta neesamību un privātās dzīves aizskāruma risku.

Sabiedrības piekļuve dokumentiem: būtisks pārskatāmības elements

Eiropas Parlamenta un Padomes [Regulas \(EK\) Nr. 1049/2001](#) mērķis ir nodrošināt sabiedrībai pēc iespējas plašākas tiesības piekļūt Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem. Tās mērķis ir stiprināt iestāžu pārskatāmību, leģitimitāti un atbildību.

Tomēr šīs tiesības nav absolūtas. Ir paredzēti izņēmumi, lai aizsargātu noteiktas sabiedrības vai privātās intereses, piemēram, sabiedrības drošību, iekšējo apspriežu un juridisko atzinumu konfidencialitāti, finanšu, ekonomiskās vai komerciālās intereses vai arī personas datu aizsardzību.

Iestādēm jāpanāk līdzsvars starp pārskatāmību un šo interešu aizsardzību, katrā gadījumā izvērtējot, vai informācijas izpaušana varētu tām kaitēt. Informācijas izpaušanu galu galā var prasīt, ja ir pierādītas sevišķi svarīgas sabiedrības intereses.

Ja piekļuve tiek atteikta, pieteikuma iesniedzējs var prasīt pārskatīšanu attiecīgajā iestādē un pēc tam – ja piekļuve atkal tiek atteikta – vērsties pie Eiropas Ombuda vai celt prasību Eiropas Savienības Vispārējā tiesā.

Daži Vispārējās tiesas un Tiesas noteiktie principi

Spriedumā *De Capitani*/Parlaments ([T-540/15](#)) Vispārējā tiesa uzskatīja, ka piekļuvi noteiktiem dokumentiem, kas saistīti ar likumdošanas procesu, Savienības iestādes var atteikt tikai pienācīgi pamatotos gadījumos.

Iestādei vai struktūrai, kas atsaka piekļuvi, jāpierāda, kā tā “konkrētā, efektīvā un saprātīgi paredzamā” veidā apdraudētu intereses, kuras aizsargā kāds no Regulā Nr. 1049/2001 paredzētajiem izņēmumiem. Kā Tiesa nosprieda spriedumā *ClientEarth*/Komisija ([C-57/16 P](#)), hipotētisks vai neskaidrs kaitējums nav pietiekams, lai pamatotu šādu atteikumu.

Jautājums par piekļuvi dalībvalsts vai iestādes iesniegtajiem procesuālajiem dokumentiem tiesvedībā Eiropas Savienības Tiesā ir aplūkots vairākos nozīmīgos spriedumos. Lietā Komisija/Breyer ([C-213/15 P](#)) Tiesa atzina, ka Komisijas rīcībā esošie dalībvalsts procesuālie dokumenti ietilpst Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā. Lai gan šo procesuālo dokumentu konfidencialitāte jā saglabā tiesvedības laikā, Komisija nevar bez cita iemesla atteikt piekļuvi šiem dokumentiem pēc tiesvedības pabeigšanas.

Tiesa jau bija noteikusi šo vispārējo neizpaušanas prezumpciju tiesvedības laikā spriedumā Zviedrija u.c./API un Komisija ([C-514/07 P](#), [C-528/07 P](#) un [C-532/07 P](#)) attiecībā uz Savienības iestādes iesniegtajiem procesuālajiem dokumentiem. Tomēr pēc tam, kad tiesvedība ir pabeigta, katrs pieteikums jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi, lai pārliecinātos, vai ir piemērojami regulā paredzētie izņēmumi.

Fokuss Ierobežojoši pasākumi saistībā ar darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība

Spriedumi *Mazepin*/Padome, 2024. gada 20. marts ([T-743/22](#));
Friedman u.c./Padome un *Timchenko* un *Timchenko*/Padome, 2024. gada
11. septembris ([T-635/22](#) un [T-644/22](#)); *NSD*/Padome, 2024. gada
11. septembris ([T-494/22](#))

Ierobežojoši pasākumi jeb “sankcijas” ir viens no galvenajiem Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas instrumentiem. Tie var būt aktīvu iesaldēšana, aizliegums ieceļot Savienības teritorijā vai ekonomiskās sankcijas. To mērķis ir aizstāvēt Savienības pamatvērtības, būtiskas intereses un drošību, izdarot spiedienu uz personām vai vienībām, tostarp trešo valstu valdībām, uz kurām tās attiecas, lai tās mainītu savu politiku vai rīcību.

Kopš 2014. gada Krievijas veiktās darbības, ar kurām tiek grauta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība, un, galvenokārt, tās 2022. gadā uzsāktais agresijas karš pret šo valsti ir pastiprinājuši Savienības sankcijas pret fiziskām un juridiskām personām, kas sniedz atbalstu Krievijas valdībai. Padomes lēmumi šajā jomā, kuru likumība un tvērums ir apstrīdēti, ir izskatīti desmitos tiesvedību Eiropas Savienības Vispārējā tiesā.

Tie ilustrē līdzsvara meklējumus starp piemēroto sankciju stingrību, kas nepieciešama to efektivitātei, un indivīda tiesību aizsardzību. Vispārējā tiesa apstiprināja Savienības plašās pilnvaras vērsties pret Krievijas valdības ekonomisko un materiālo atbalstu, vienlaikus prasot pierādījumus un stingru pamatojumu noteiktajiem pasākumiem.

Spriedums *NSD*/Padome ([T-494/22](#))

Vispārējā tiesa **atstāja spēkā** Krievijas komercsabiedrībai *National Settlement Depository (NSD)* noteiktās sankcijas. Šī komercsabiedrība, kuru Padome uzskatīja par Krievijas finanšu sistēmai būtisku, sniedza materiālu un finansiālu atbalstu gan Krievijas valdībai, gan centrālajai bankai.

Vispārējā tiesa norādīja, ka *NSD* kā sistēmiski nozīmīga finanšu iestāde veicināja Krievijas valdības ievērojamu līdzekļu mobilizāciju, kas tika izmantoti Ukrainu destabilizējošām darbībām. Tā arī noraidīja *NSD* argumentus par to, ka ierobežojošie pasākumi izraisīja to klientiem piederošo līdzekļu iesaldēšanu, uz kuriem sankcijas neattiecas, uzsverot, ka šie klienti varēja vērsties valsts tiesās, lai apstrīdētu savu tiesību uz īpašumu pārkāpumu kā *NSD* piemēroto pasākumu blakusefektu.

Spriedums *Mazepin*/Padome ([T-743/22](#))

Eiropas Savienības Vispārējā tiesa **atcēla** bijušā *Formula 1* pilota *Nikita Mazepin* paturēšanu sankcionēto personu sarakstā. Padome viņa vārdu iekļāva, jo viņš ir saistīts ar savu tēvu *Dmitry Mazepin*, ietekmīgu uzņēmēju, kura darbība rada ievērojamus ienākumus Krievijas valdībai un kurš esot bijis galvenais sponsors sava dēla kā sacīkšu braucēja darbībai *Haas* komandā.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka saikne starp *Dmitry Mazepin* un viņa dēlu nebija pietiekami pierādīta, it īpaši norādot, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī dēls vairs nebija attiecīgās komandas sacīkšu pilots. Turklāt Vispārējā tiesa uzsvēra, ka tikai ar ģimenes attiecībām kā tādām vien nepietiek, lai pierādītu kopīgas intereses, kas attaisno sankciju saglabāšanu pret *Nikita Mazepin*.

Spriedumi *Fridman u.c./Padome* un *Timchenko* un *Timchenko*/Padome ([T-635/22](#) un [T-644/22](#))

Vispārējā tiesa **atstāja spēkā** pienākumu sankcionētajām personām un vienībām ziņot par saviem līdzekļiem un sadarboties ar kompetentajām iestādēm, lai izvairītos no līdzekļu iesaldēšanas apiešanas ar juridiskām un finanšu sistēmām. Tika nospriests, ka šie Padomes noteiktie pienākumi ir nepieciešami, lai nodrošinātu sankciju efektivitāti un vienveidību visās dalībvalstīs. Vispārējā tiesa arī noraidīja apgalvojumus par to, ka Padome ir īstenojusi krimināltiesiskās pilnvaras, kas ir rezervētas dalībvalstīm, uzskatot, ka šiem pasākumiem nav krimināltiesiska rakstura un ka to noteikšana atbilst Savienības tiesībās paredzētajai sistēmai kopumā.

Eiropas Savienības sankcijas pret Krieviju

Kopš 2014. gada marta Savienība pakāpeniski ir noteikusi mērķtiecīgus ierobežojošus pasākumus pret Krieviju, jo īpaši reaģējot uz Krimas nelikumīgo aneksiju (2014. gadā) un militāro agresiju pret Ukrainu (2022. gadā).

Šo pasākumu mērķis ir vājināt **Krievijas** ekonomisko bāzi, tai atņemot kritiski svarīgas tehnoloģijas un tirgus un ievērojami samazinot tās spēju karot. Savienība arī ir noteikusi sankcijas pret **Baltkrieviju, Irānu un Ziemeļkoreju**, reaģējot uz to atbalstu Krievijai karā pret Ukrainu.

Sankcijas ir vērstas pret vairāk nekā 2300 fiziskām un juridiskām personām (bankām, politiskajām partijām, uzņēmumiem, paramilitārām grupām). Tās ietver:

- aizliegumu ieceļot Eiropas Savienībā;
- aktīvu iesaldēšanu;
- līdzekļu bloķēšanu.

Padome lēš, ka Savienībā iesaldēto privāto aktīvu vērtība ir 24,9 miljardi EUR. Savienībā bloķēto Krievijas Centrālās bankas aktīvu apjoms sasniedz 210 miljardus EUR.

Ierobežojošie pasākumi, kas noteikti ar Padomes lēmumiem, tiek **pastāvīgi uzraudzīti**. Tos vajadzības gadījumā pagarina vai groza, ja Padome uzskata, ka to mērķi nav sasniegti.

Atskats uz gada nozīmīgākajiem spriedumiem

Pamattiesības

Eiropas Savienība nodrošina pamattiesību aizsardzību, jo īpaši ar Pamattiesību hartu, kurā uzskaitītas Eiropas pilsoņu individuālās, pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās un sociālās tiesības. Cilvēktiesību ievērošana ir viena no vērtībām, uz kurām balstās Eiropas Savienība, un būtisks pienākums tās politikas un programmu īstenošanā.

ES Pamattiesību harta – saistoši noteikumi ar reālu ietekmi

[Noskatīties YouTube video](#)

2022. gadā, reaģējot uz Krievijas agresijas pastiprināšanos pret Ukrainu, Eiropas Savienības Padome noteica sankcijas nolūkā izdarīt spiedienu uz Krieviju. Šie pasākumi ietver aizliegumu sniegt juridisko konsultāciju pakalpojumus Krievijas valdībai un Krievijā iedibinātām juridiskām personām, organizācijām vai struktūrām. Beļģijas un Francijas advokāti lūdza Eiropas Savienības Vispārējo tiesu atcelt šo aizliegumu. Viņuprāt, tādējādi tiekot pārkāptas pamattiesības, kas garantē piekļuvi advokāta juridiskai konsultācijai. Vispārējā tiesa atgādināja par pamattiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas ietver tiesības saņemt advokāta konsultāciju un pārstāvību pastāvošā vai iespējamā strīdā. Tomēr tā norādīja, ka apstrīdētais aizliegums neattiecas uz juridisko konsultāciju pakalpojumiem saistībā ar tiesvedību vai fiziskām personām sniegtiem pakalpojumiem. Līdz ar to tā noraidīja prasības.

Spriedumi *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles* u.c./Padome, *Ordre des avocats à la Cour de Paris* un *Couturier*/Padome un *ACE*/Padome, 2024. gada 2. oktobris ([T-797/22](#), [T-798/22](#) un [T-828/22](#))

2006. gadā laikrakstā *Le Monde* bija publicēts raksts, kurā futbola klubs *Real Madrid* tika saistīts ar baumām par dopinga lietošanu. Laikraksts, kas Spānijā tika notiesāts par apmelošanu, apstrīdēja šī sprieduma izpildi Francijā, pamatojoties uz preses brīvību. Tiesa, kurā par šo jautājumu vērsās Francijas Kasācijas tiesa, nosprieda, ka spriedumu savstarpēju atzīšanu var ierobežot, ja tā acīmredzami pārkāpj pamattiesības. Tiesa uzskata, ka nesamērīgas sankcijas pret plašsaziņas līdzekļiem, piemēram, pārmērīga zaudējumu atlīdzība, var radīt risku, ka prese atturēsies no sabiedrībai svarīgu jautājumu atspoguļošanas, kas nav savienojams ar Eiropas Savienības demokrātiskajām vērtībām.

Spriedums *Real Madrid Club de Fútbol*, 2024. gada 4. oktobris ([C-633/22](#))

Personas dati

Eiropas Savienībā ir detalizēts regulējums personas datu aizsardzībai. Šo datu apstrādei un glabāšanai jāatbilst tiesiskajā regulējumā paredzētajiem likumības nosacījumiem, tostarp nepārsniedzot absolūti nepieciešamās robežas un nesamērīgi neietekmējot tiesības uz privāto dzīvi.

Tiesa digitālajā pasaulē

[Noskatīties YouTube video](#)

Vācijas pilsonis Vācijas tiesā apstrīdēja Vīsbādenes pilsētas atteikumu izsniegt jaunu personas apliecību bez viņa pirkstu nospiedumiem. Vācijas tiesa lūdza Tiesu pārbaudīt, vai ir spēkā Eiropas regula, kas paredz, ka personas apliecībās ir jāietver divi pirkstu nospiedumi. Tiesa nosprieda, ka šis pienākums, kas pamatots ar nepieciešamību apkarot viltotu personas apliecību izgatavošanu un identitātes piesavināšanos, ir saderīgs ar pamattiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību. Tomēr tā atzina par spēkā neesošu regulu, kas pieņemta, balstoties uz kļūdainu juridisko pamatu, vienlaikus saglabājot tās iedarbību līdz 2026. gada 31. decembrim, lai varētu pieņemt jaunu dokumentu. Regula bija kļūdaini pamatota ar LESD 21. panta 2. punktu (pilsoņu brīva pārvietošanās), nevis LESD 77. panta 3. punktu (brīvības, drošības un tiesiskuma telpa), kas prasa vienprātību Padomē.

Spriedums *Landeshauptstadt Wiesbaden*, 2024. gada 21. marts ([C-61/22](#))

Personu iekļāva Bulgārijas kriminālreģistrā saistībā ar izmeklēšanu par nepatiesu liecību sniegšanu. Pēc tam, kad tai tika piespriesta nosacīta brīvības atņemšana uz vienu gadu un tā šo sodu bija izcietusi, tā lūdza to izslēgt no reģistra. Saskaņā ar Bulgārijas tiesību aktiem tās dati šajā reģistrā tiek glabāti bez jebkāda termiņa ierobežojuma, izņemot personas nāvi. Bulgārijas Augstākā administratīvā tiesa uzdeva jautājumu Tiesai par šī regulējuma saderīgumu ar Savienības tiesībām. Tiesa atbildēja, ka notiesāto personu biometrisko un ģenētisko datu vispārīga un nediferencēta glabāšana līdz viņu nāves brīdim ir pretrunā Savienības tiesībām. Valsts regulējumā ir jāiekļauj pārziņa pienākums regulāri pārbaudīt, vai šī glabāšana joprojām ir nepieciešama, un datu subjektam ir jāļauj prasīt savu datu dzēšanu, ja tas tā vairs nav.

Spriedums *Direktor na Glavna direksia "Natsionalna politisia" pri MVR – Sofia*, 2024. gada 30. janvāris ([C-118/22](#))

Divos atsevišķos spriedumos Tiesa ir sniegusi būtiskus skaidrojumus attiecībā uz iestāžu izmeklēšanas pilnvarām.

Lietā, kas bija saistīta ar Francijas dekrētu ar mērķi darbus, uz kuriem attiecas autortiesības, aizsargāt pret internetā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, Tiesa precizēja, ka dalībvalstis var noteikt interneta pakalpojumu sniedzējiem pienākumu glabāt IP adreses vispārīgā un nediferencētā veidā, lai kompetentā valsts iestāde varētu identificēt personu, kuru tur aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Tomēr šī glabāšana nedrīkst ļaut izdarīt precīzus secinājumus par datu subjekta privāto dzīvi. Lai sasniegtu šādu rezultātu, datu glabāšanas kārtībai jānodrošina dažādo glabāto datu kategoriju faktiska izolētība. Netipiskās situācijās, kad valsts procedūras īpatnības, sasaistot savāktos datus un informāciju, var ļaut izdarīt precīzus secinājumus par datu subjekta privāto dzīvi, piekļuvei ir jābūt pakārtotai iepriekšējai tiesas vai neatkarīgas administratīvas iestādes veiktai pārbaudei.

Spriedums *La Quadrature du Net II*, 2024. gada 30. aprīlis ([C-470/21](#))

Kādā Austrijas lietā policija mēģināja atbloķēt pasta sūtījuma, kurā bija kanabiss, saņēmēja mobilo tālruni. Saņemot jautājumu par šīs izmeklēšanas pamatotību, ņemot vērā direktīvu par policijas un tiesu iestāžu izmantoto personas datu aizsardzību, Tiesa precizēja, ka piekļuve mobilajā tālrunī esošiem datiem nav obligāti ierobežota tikai ar smagas noziedzības apkarošanas mērķiem. Proti, pretējā gadījumā rastos nesodāmības risks par noziedzīgiem nodarījumiem kopumā un tāvad – risks brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidei Savienībā. Šādai piekļuvei, kas ir nopietna iejaukšanās datu subjektu tiesībās uz savu personas datu aizsardzību, tomēr ir nepieciešama iepriekšēja tiesas vai neatkarīgas iestādes atļauja, un tai ir jābūt samērīgai. Valsts likumdevējam ir arī jādefinē faktori, kas jāņem vērā šādas piekļuves gadījumā, piemēram, attiecīgo noziedzīgo nodarījumu raksturs, un telefona īpašnieks jāinformē, tiklīdz informācijas sniegšana vairs nevar apdraudēt izmeklēšanu.

Spriedums *Bezirkshauptmannschaft Landeck*, 2024. gada 4. oktobris ([C-548/21](#))

Vienlīdzīga attieksme un darba tiesības

Eiropas Savienībā ir gandrīz 200 miljoni strādājošo. Tātad liels iedzīvotāju skaits tieši gūst labumu no Eiropas darba tiesību normām, kurās ir noteikti minimālie standarti darba un nodarbinātības apstākļu jomā un kas tādējādi papildina dalībvalstu īstenoto politiku.

Tiesa – kā tiek nodrošināta vienlīdzīga attieksme un aizsargātas minoritāšu tiesības

[Noskatīties YouTube video](#)

Comune di Copertino (Itālija) publiskā sektora darbinieks, pēc tam, kad bija uzteicis darbu, lai dotos priekšlaicīgā pensijā, lūdza samaksāt finansiālu atlīdzību par neizmantotām atvaļinājuma dienām. Tomēr Itālijas tiesību aktos šīs tiesības nav paredzētas publiskā sektora darbiniekiem. Tiesa, kurai bija uzdots jautājums par [Darba laika direktīvas](#) interpretāciju, apstiprināja, ka darbiniekam ir tiesības uz finansiālu atlīdzību, ja viņš nav izmantojis visu atvaļinājumu pirms līguma termiņa beigām, pat darbinieka uzteikuma gadījumā. Ekonomiski apsvērumi, piemēram, publisko izdevumu pārvaldība, nevar attaisnot šo tiesību atņemšanu. Tomēr izņēmumu var paredzēt, ja darba ņēmējs brīvprātīgi nav izmantojis savu atvaļinājumu un darba devējs viņu ir pietiekami informējis par risku zaudēt atvaļinājumu un ir mudinājis to izmantot.

Spriedums *Comune di Copertino*, 2024. gada 18. janvāris ([C-218/22](#))

Bijušais profesionālais futbolists Francijā, uzskatot, ka daži *FIFA* noteikumi bija šķērslis viņa pieņemšanai darbā Beļģijas klubā, tos apstrīdēja Beļģijas tiesās. Šie noteikumi, kas izriet no *FIFA* reglamenta par spēlētāju statusu un pāreju (transfēru), nosaka spēlētājam un viņa jaunajam klubam pienākumu maksāt zaudējumu atlīdzību, ja spēlētājs savu līgumu lauž bez “pamatota iemesla” pirms tā termiņa beigām. Tie var arī radīt sporta sankcijas, piemēram, aizliegumu uzņēmējam klubam pieņemt darbā jaunus spēlētājus, un liedz izsniegt starptautiskā transfēra sertifikātu, kamēr pastāv strīds saistībā ar darba līguma laušanu. Tiesa, kurā vērsās Monsas apelācijas tiesa, nosprieda, ka šie noteikumi neatbilst darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai un Eiropas Savienības konkurences tiesībām.

Spriedums *FIFA*, 2024. gada 4. oktobris ([C-650/22](#))

Eiropas Savienības pilsonība

Ikviena persona, kurai ir dalībvalsts pilsonība, automātiski ir Eiropas Savienības pilsonis. Savienības pilsonība papildina, nevis aizstāj valsts pilsonību. Savienības pilsoņiem ir īpašas tiesības, ko garantē Eiropas līgumi.

Eiropas Komisija cēla prasību Eiropas Savienības Tiesā pret Čehiju un Poliju, pamatojot, ka šīs dalībvalstis paredz tiesības pievienoties politiskajai partijai tikai saviem pilsoņiem. Komisijas ieskatā šāda situācija nostāda Savienības pilsoņus, kuri dzīvo šajās divās valstīs, bet nav šo valstu pilsoņi, neizdevīgākā situācijā attiecībā uz tiesībām piedalīties pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Tiesa piekrita Komisijai un secināja, ka Čehija un Polija ir pārkāpušas savus Līgumos paredzētos pienākumus. Proti, dalībvalstī dzīvojošiem pilsoņiem, kuriem nav šīs valsts pilsonības, ir jābūt vienlīdzīgai piekļuvei tiem pašiem līdzekļiem, tostarp piederībai politiskai partijai, kādi ir šīs valsts pilsoņiem, lai lietderīgi izmantotu savas vēlēšanu tiesības. Tiesa uzskatīja, ka šo atšķirīgo attieksmi nevar pamatot ar Polijas vai Čehijas nacionālās identitātes respektēšanu.

Spriedumi Komisija/Čehijas Republika ([C-808/21](#)) un Komisija/Polija, 2024. gada 19. novembris ([C-814/21](#))

Tiesa nosprieda, ka dalībvalsts nevar atteikties atzīt citā dalībvalstī likumīgi iegūtu vārda un dzimumidentitātes maiņu. Šis atteikums ir šķērslis tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties Savienības teritorijā. Tā kā personas identitāte, tostarp vārds un dzimums, ir būtiska, šāds atteikums rada administratīvas un privātas grūtības, kas ir pretrunā Savienības tiesībām.

Spriedums *Mirin*, 2024. gada 4. oktobris ([C-4/23](#))

Patērētāji

Eiropas patērētāju politikas mērķis ir aizsargāt patērētāju veselību, drošību, kā arī ekonomiskās un juridiskās intereses neatkarīgi no tā, kurā vietā Savienībā viņi dzīvo, ceļo vai iepērkas.

Tiesa – kā tiek garantētas Savienības patērētāju tiesības

[Noskatīties YouTube video](#)

Vācijas patērētāju apvienība Vācijas tiesā apstrīdēja lielveikalu tīkla *Aldi Süd* reklāmu par cenu samazināšanu. Saskaņā ar apvienības viedokli *Aldi Süd* nav tiesīgs aprēķināt cenu samazinājumu, pamatojoties uz cenu tieši pirms piedāvājuma, bet saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem tam tas ir jādara, pamatojoties uz zemāko cenu, kas piemērota pēdējo 30 dienu laikā. Tiesa, kurai Vācijas tiesa uzdeva jautājumu, apstiprināja, ka reklamētā cenu samazinājuma aprēķināšanai ir jāņem vērā zemākā cena pēdējo 30 dienu laikā. Tādējādi tirgotājiem tiek liegta iespēja maldināt patērētājus, palielinot pieprasīto cenu pirms cenu samazinājuma paziņošanas, līdz ar to parādot viltus cenu samazinājumu.

Spriedums *Aldi Süd*, 2024. gada 26. septembris ([C-330/23](#))

Vide

Eiropas Savienība apņemas saglabāt un uzlabot vides kvalitāti un aizsargāt cilvēku veselību. Tās pieeja balstās uz piesardzības un prevencijas principiem, kā arī uz principu “piesārņotājs maksā”.

Tiesa un vide

[Noskatīties YouTube video](#)

[Eiropas direktīva](#) kopš 2019. gada aizliedz laist tirgū izstrādājumus, kas izgatavoti no oksonoārdāmās plastmasas, kura sadrumstalojas oksidēšanās rezultātā. Lielbritānijas uzņēmumi, kas ražo oksidēšanos veicinošu piedevu, kura, kā tie apgalvo, ļauj plastmasai bioloģiski noārdīties ātrāk nekā oksonoārdāmai plastmasai, vērsās Eiropas Savienības Vispārējā tiesā. Tie prasīja atlīdzināt kaitējumu, kas tiem nodarīts ar to, ka aizliegums laist tirgū oksonoārdāmu plastmasu attiecas arī uz plastmasu, ko tie dēvē par “oksobioloģiski noārdāmu”. Vispārējā tiesa prasību noraidīja, uzskatot, ka Eiropas likumdevējs nav pieļāvis acīmredzamu kļūdu. Proti, saskaņā ar zinātniskiem pētījumiem oksidēšanos veicinošu piedevu saturošas plastmasas bionoārdīšanās notiek mazā mērā vai pat nemaz. Turklāt šāda veida plastmasa nav piemērota nekāda veida kompostēšanai. Visbeidzot, tās pārstrādāšana izrādās problemātiska, jo pašreizējās tehnoloģijas neļauj identificēt un atšķirt oksidēšanos veicinošas piedevas saturošu plastmasu no parastās plastmasas.

Spriedums *Symphony Environmental Technologies* un *Symphony Environmental*/Parlaments u.c., 2024. gada 31. janvāris ([T-745/20](#))

Par vilku, kas ir [Bernes konvencijā](#) stingri aizsargājama suga, Tiesa ir taisījusi divus spriedumus, kuros tā ir pievērsusies [Dzīvotņu direktīvai](#). Austrijā vides aizsardzības organizācijas Tiroles tiesā pārsūdzēja pagaidu atļauju vilka, kas bija nokāvis aptuveni 20 aitas, nogalināšanai. Tiesa atstāja spēkā vilku medību aizliegumu šajā dalībvalstī, jo sugas populācija nav labvēlīgā aizsardzības statusā. Arī Spānijā Ibērijas vilka aizsardzības apvienība apstrīdēja Kastīlijas un Leonas autonomās kopienas likumu, kurā vilks ir noteikts kā suga, kuru var medīt uz ziemeļiem no Duero upes (kur uz to var attiecināt pārvaldības pasākumus, savukārt uz dienvidiem no upes tam ir stingra aizsardzība). Atbildot uz Spānijas tiesas jautājumiem, Tiesa atteicās atļaut noteikt vilku kā sugu, kuru var medīt reģionālā līmenī, ja tās aizsardzības statuss valsts līmenī ir nelabvēlīgs.

Spriedumi *WWF Österreich* u.c., 2024. gada 11. jūlijs ([C-601/22](#)), un *ASCEL*, 2024. gada 29. jūlijs ([C-436/22](#))

Tēraudlietuve *Ilva*, kas atrodas Taranto, Apūlijā (Itālijas dienvidos), ir viena no lielākajām tēraudlietuvēm Eiropā. Tās piesārņojošo ietekmi uz vidi un vietējo iedzīvotāju veselību 2019. gadā konstatēja Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Pasākumi šīs ietekmes mazināšanai ir plānoti kopš 2012. gada, taču to īstenošana regulāri tikusi atlikta. Daudzi tēraudlietuves apkārtnes iedzīvotāji vērsās Itālijas tiesā. Tiesa, kurā bija vērsusies Milānas tiesa, uzskatīja, ka šķietami nav izpildītas svarīgas prasības attiecībā uz ekspluatācijas atļaujas piešķiršanu un uzturēšanu, kas paredzētas [Rūpniecisko emisiju direktīvā](#). Tēraudlietuves ekspluatācija tāpat būs jāaptur, ja izrādīsies, ka tā rada smagu un būtisku apdraudējumu videi un cilvēku veselībai.

Spriedums *Ilva* u.c., 2024. gada 25. jūnijs ([C-626/22](#))

Informācijas sabiedrība

Eiropas Savienībai ir būtiska nozīme informācijas sabiedrības attīstībā, lai radītu inovācijai un konkurētspējai labvēlīgu vidi, vienlaikus aizsargājot patērētāju tiesības un piedāvājot tiesisko drošību. Tā nodrošina godīgus un atvērtus digitālos tirgus un novērš šķēršļus pārrobežu tiešsaistes pakalpojumiem iekšējā tirgū, lai nodrošinātu to brīvu apriti.

Tiesa digitālajā pasaulē

[Noskatīties YouTube video](#)

Itālijas likums tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem, kas iedibināti ārpus Itālijas, piemēram, *Airbnb*, *Expedia*, *Google* un *Amazon*, noteica administratīvus pienākumus ar deklarēto mērķi nodrošināt Savienības tiesību aktu efektīvu piemērošanu. Šiem pakalpojumu sniedzējiem tostarp jāreģistrējas īpašā reģistrā, jāsniedz saimnieciskie pārskati un jāveic finanšu iemaksas. Tiesa, kurā vērsās Itālijas tiesa, nosprieda, ka šie pasākumi nav saderīgi ar Savienības tiesībām. Tā atgādināja, ka uz tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem galvenokārt attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kurā tie veic uzņēmējdarbību, šajā gadījumā – Īrijā vai Luksemburgā. Dalībvalstīm, piemēram, Itālijai, kurās tie darbojas, ir saistošs savstarpējas atzišanas princips, un parasti tās nedrīkst ieviest papildu pienākumus, kas var ierobežot šo pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Spriedumi *Airbnb Ireland* un *Amazon Services Europe* (apvienotās lietas [C-662/22](#) un [C-667/22](#)), *Expedia* ([C-663/22](#)), *Google Ireland* un *Eg Vacation Rentals Ireland* (apvienotās lietas [C-664/22](#) un [C-666/22](#)), *Amazon Services Europe* ([C-665/22](#)), 2024. gada 30. maijs

Bytedance Ltd ir sabiedrība, kas ar savu meitasuzņēmumu starpniecību piedāvā tiešsaistes sociālās tīklošanas platformu *TikTok*. Komisija noteica *Bytedance* platformas pamatpakalpojuma vērtziņa statusu atbilstoši [Eiropas Digitālo tirgu aktam \(Digital Market Act\)](#), kas sabiedrībai liek ievērot mērķtiecīgu juridisko pienākumu kopumu nolūkā ļaut citiem uzņēmumiem konkurēt ar vērtzini un novērst konkrētu negodīgo praksi. Izskatot *Bytedance* prasību par šo lēmumu, Eiropas Savienības Vispārējā tiesa atgādināja, ka Savienības likumdevējs pieņēma Eiropas Digitālo tirgu aktu, lai uzlabotu iekšējā tirgus darbību. Konstatējot, ka šajā regulā paredzētie kritēriji, it īpaši pasaules tirgus vērtība un lietotāju skaits, šajā gadījumā ir izpildīti, Vispārējā tiesa secināja, ka Komisija varēja pamatoti atzīt *Bytedance* par vērtzini, un tātad prasību noraidīja.

Spriedums *Bytedance*/Komisija, 2024. gada 17. jūlijs ([T-1077/23](#))

Konkurence, valsts atbalsts un *tax rulings*

Eiropas Savienība nodrošina brīvas konkurences aizsardzības noteikumu ievērošanu. Darbības, kuru mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū, ir aizliegtas, un par tām var piemērot naudas sodus. Turklāt ir aizliegts valsts atbalsts, ja tas nav saderīgs ar iekšējo tirgu, un Komisijai šajā ziņā Līgumos ir uzticēta nozīmīga kontroles misija.

Vispārējā tiesa – kā tiek nodrošināts, ka Savienības iestādes ievēro Savienības tiesības

[Noskatīties YouTube video](#)

Fēmarnbelta fiksētā savienojuma projekts paredz tuneļa izbūvi zem Baltijas jūras starp Rēdbiju, kas atrodas Lollandes salā Dānijā, un Putgardenu, kas atrodas Vācijā. Dānijas valsts uzņēmums *Femern A/S* ir atbildīgs par tā finansēšanu, būvniecību un ekspluatāciju. Komisija nolēma, ka finanšu pasākumi, ko Dānija piešķīrusi *Femern A/S*, ir valsts atbalsts, kas tomēr ir saderīgs ar iekšējo tirgu. Dānija un divi prāmju operatori – *Scandlines Danmark* un *Scandlines Deutschland* – Eiropas Savienības Vispārējā tiesā lūdza atcelt šo lēmumu. Tā noraidīja prasības, uzskatot, ka *Femern A/S* piešķirtās selektīvās priekšrocības nostiprina tās pozīcijas transporta pakalpojumu tirgū salīdzinājumā ar citiem tirgū esošajiem uzņēmumiem un ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm. Tomēr fiksētā savienojuma projekts ir visas Eiropas interesēs, sniedzot svarīgu ieguldījumu Savienības transporta politikas mērķu sasniegšanā.

Spriedumi *Scandlines Danmark* un *Scandlines Deutschland*/Komisija; Dānija/Komisija un *Scandlines Danmark* un *Scandlines Deutschland*/Komisija, 2024. gada 28. februāris ([T-7/19](#), [T-364/20](#) un [T-390-20](#))

ASV uzņēmumu *Qualcomm*, kas ražo mikroshēmas tālruņiem un planšetdatoriem, *Icera* apsūdz par plēsonīgām cenām. *Nvidia*, pēc tam, kad bija iegādājusies *Icera*, sniedza jaunu informāciju par šīm apsūdzībām. 2019. gadā Eiropas Komisija par dominējošā stāvokļa jaunprātīgu izmantošanu uzlika *Qualcomm* 242 miljonu EUR naudas sodu, apsūdzot, ka tā ar zaudējumiem pārdeva mikroshēmas *Huawei* un *ZTE*, lai likvidētu savu konkurentu *Icera*. Eiropas Savienības Vispārējā tiesa noraidīja lielāko daļu *Qualcomm* argumentu, izņemot par naudas soda aprēķinu. Vispārējā tiesa nosprieda, ka Komisija ir nepamatoti atkāpusies no tās 2006. gada pamatnostādnēm, un samazināja naudas sodu līdz 238,7 miljoniem EUR.

Spriedums *Qualcomm*/Komisija, 2024. gada 18. septembris ([T-671/19](#))

2017. gadā Eiropas Komisija uzņēmumam *Google* uzlika naudas sodu aptuveni 2,4 miljardu EUR apmērā par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu vairāku valstu interneta meklēšanas tirgos. Komisija konstatēja, ka 13 Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstīs *Google* savos meklēšanas rezultātos deva priekšroku savam salīdzinošās iepirkšanās pakalpojumam, nevis konkurentu salīdzinošās iepirkšanās pakalpojumiem. Proti, *Google* rezultāti tika prezentēti pirmajā vietā, izcelti pievilcīgās “boxes”, turpretim konkurējošo salīdzinošās iepirkšanās pakalpojumu meklēšanas rezultāti tika rādīti tikai kā vienkārši vispārējās meklēšanas rezultāti un bieži algoritmi tos ievietoja zemāk. Eiropas Savienības Vispārējā tiesa būtībā apstiprināja šo lēmumu, un Tiesa noraidīja *Google* un *Alphabet* apelācijas sūdzību, apstiprinot naudas sodu.

Spridums *Google* un *Alphabet*/Komisija (*Google Shopping*), 2024. gada 10. septembris ([C-48/22 P](#))

Uzņēmums *Google* savu reklāmas platformu *AdSense* sāka izmantot 2003. gadā. Šī platforma ļauj tīmekļvietņu operatoriem gūt ienākumus, rādot reklāmas, kas saistītas ar lietotāju veiktu meklēšanu. Lai izmantotu šo pakalpojumu, dažiem tīmekļvietņu izdevējiem bija jāparaksta līgumi ar *Google*, kuros bija ietvertas klauzulas, kas liedz vai ierobežo konkurējošu reklāmu rādīšanu. 2019. gadā pēc vairāku uzņēmumu, tostarp *Microsoft* un *Expedia*, sūdzībām Eiropas Komisija par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu uzņēmumam *Google* uzlika 1,49 miljardu EUR naudas sodu. Izskatot prasību par šo lēmumu, Eiropas Savienības Vispārējā tiesa nosprieda, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas vērtējumā attiecībā uz klauzulu darbības ilgumu un tirgus daļu, uz kuru tās attiecas, un tāpēc nav pareizi konstatējusi dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas esamību. Vispārējā tiesa tādējādi pilnībā atcēla šo lēmumu.

Spridums *Google AdSense*/Komisija, 2024. gada 18. septembris ([T-334/19](#))

2021. gadā Komisija konstatēja, ka bankas *Deutsche Bank*, *Bank of America*, *Crédit Agricole* un *Credit Suisse* (tagad *UBS Group*) ir piedalījušās kartelī ASV dolāros denominēto pārvalstisko, valsts un aģentūru obligāciju ("SSA obligāciju") nozarē, apmainoties ar sensitīvu informāciju un saskaņojot savas tirdzniecības stratēģijas. Komisija uzlika naudas sodus *Bank of America* (12,6 miljoni EUR), *Credit Suisse* (11,9 miljoni EUR) un *Crédit Agricole* (3,9 miljoni EUR), savukārt *Deutsche Bank* par sadarbību tika atbrīvota no naudas soda. Lemjot par *Crédit Agricole* un *Credit Suisse* celto prasību, Eiropas Savienības Vispārējā tiesa apstiprināja Komisijas konstatēto pārkāpumu un atstāja spēkā 2021. gadā uzliktos naudas sodus.

Spriedums *Crédit agricole* un *Crédit agricole Corporate and Investment Bank*/Komisija un *UBS Group* un *Credit Suisse Securities (Europe)*/Komisija, 2024. gada 6. novembris ([T-386/21](#) un [T-406/21](#))

2018. gadā Lielbritānijas telekomunikāciju uzņēmums *Vodafone* paziņoja Eiropas Komisijai par nodomu iegādāties *Liberty Global* darbību telekomunikāciju jomā Vācijā, Čehijā, Ungārijā un Rumānijā. Eiropas Komisija 2019. gadā sniedza piekrišanu ar nosacījumiem. Bažījoties par *Vodafone* dominējošo stāvokli noteiktos tirgos, trīs Vācijas uzņēmumi cēla prasību Eiropas Savienības Vispārējā tiesā, lai panāktu Komisijas lēmuma atcelšanu. Vispārējā tiesa noraidīja šīs prasības, uzskatot, ka Komisija ir pamatoti atzinusi, ka apvienošanās dalībnieki nav konkurenti attiecīgajos tirgos, proti, televīzijas signāla pārraides pakalpojumu mazumtirdzniecības tirgū Vācijā.

Spriedumi *NetCologne*/Komisija, *Deutsche Telekom*/Komisija un *Tele Columbus*/Komisija, 2024. gada 13. novembris ([T-58/20](#), [T-64/20](#) un [T-69/20](#))

Tiešie nodokļi principā ir dalībvalstu kompetencē. Tomēr, tos nosakot, jāievēro tādi Eiropas Savienības pamatnoteikumi kā valsts atbalsta aizliegums. Tādējādi Savienība uzrauga to dalībvalstu iepriekšējo nodokļu nolēmumu ("*tax rulings*") likumību, ar kuriem uzņēmumiem tiek piemērots īpašs nodokļu režīms. 2016. gadā Eiropas Komisija uzskatīja, ka atsevišķi *Apple* grupas uzņēmumi laikā no 1991. līdz 2014. gadam ir guvuši labumu no nodokļu priekšrocībām, kas uzskatāms par Īrijas piešķirtu valsts atbalstu. Šis atbalsts attiecās uz nodokļu režīmu peļņai, kas gūta no *Apple* darbībām ārpus Amerikas Savienotajām Valstīm. 2020. gadā Eiropas Savienības Vispārējā tiesa atcēla Komisijas lēmumu, nospriežot, ka tā nav pietiekami pierādījusi, ka pastāv selektīvas priekšrocības par labu šiem uzņēmumiem. Apelācijas kārtībā Tiesa atcēla Vispārējās tiesas spriedumu un pasludināja galīgo spriedumu, atstājot spēkā Komisijas lēmumu. Īrija ir piešķirusi *Apple* atbalstu, kas nav saderīgs ar iekšējo tirgu, nodrošinot šim uzņēmumam nodokļu režīmu, kas ir atkāpe no Īrijas noteikumiem par nerezidentu uzņēmumu peļņas aplikšanu ar nodokļiem. Tādēļ šai dalībvalstij ir pienākums atgūt šo atbalstu.

Spriedums Komisija/Īrija u.c., 2024. gada 10. decembris ([C-465/20 P](#))

Intelektuālais īpašums

Eiropas Savienības pieņemtais regulējums intelektuālā īpašuma (autortiesības) un rūpnieciskā īpašuma (preču zīmju tiesību, dizainparaugu aizsardzības, patentu tiesību) aizsardzībai uzlabo uzņēmumu konkurētspēju, veicinot radošumu un inovācijām labvēlīgu vidi.

Intelektuālais īpašums Vispārējā tiesā

[Noskatīties YouTube video](#)

2021. gada septembrī sabiedrība *Escobar Inc* (Puertoriko, Amerikas Savienotās Valstis) iesniedza Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojam (*EUIPO*) pieteikumu, lai vārdisku preču zīmi “Pablo Escobar” reģistrētu kā Savienības preču zīmi. Tiek uzskatīts, ka 1993. gadā mirušais kolumbietis *Pablo Escobar* bija narkotiku barons un narkoterorists, kurš izveidoja *Medellín* karteli (Kolumbija). *EUIPO* atteicās reģistrēt preču zīmi, uzskatot, ka tā ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai un vispārpieņemtiem morāles principiem. Izskatot sabiedrības *Escobar* prasību par šo atteikumu, Eiropas Savienības Vispārējā tiesa atstāja spēkā *EUIPO* lēmumu, uzsverot, ka *Pablo Escobar* vārds ir saistīts ar narkotiku kontrabandu un narkoterorismu un tāpēc šī preču zīme tiktu uztverta kā pretēja morāles pamatnormām, kā arī nedalāmajām un universālajām vērtībām, uz kurām ir balstīta Savienība.

Spriedums *Escobar/EUIPO* (“Pablo Escobar”), 2024. gada 17. aprīlis ([T-255/23](#))

Eiropas Savienības preču zīme “Big Mac” tika reģistrēta 1996. gadā par labu amerikāņu tīklam *McDonald's*. 2017. gadā Īrijas ātrās ēdināšanas tīkls *Supermac's*, uzskatot, ka šī preču zīme nav tikusi faktiski izmantota attiecībā uz konkrētām precēm un pakalpojumiem, iesniedza *EUIPO* pieteikumu par tās atcelšanu. *EUIPO* apmierināja *Supermac's* pieteikumu, bet tikai daļēji. *Supermac's*, kas nebija apmierināta, vērsās Eiropas Savienības Vispārējā tiesā. Tiesa vēl vairāk ierobežoja aizsardzību, ko *McDonald's* saņēma ar preču zīmi “Big Mac”. Amerikāņu tīkls tādējādi zaudēja šo preču zīmi attiecībā uz ēdieniem, kas gatavoti no putnu gaļas, un vistas gaļas sviestmaizēm, restorānu pakalpojumiem un “drive-in”, kā arī līdzņemamo ēdienu gatavošanu. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka *McDonald's* nav pierādījis, ka ir faktiski izmantojis preču zīmi “Big Mac” Savienībā nepārtrauktā piecu gadu laikposmā attiecībā uz šīm precēm un pakalpojumiem.

Spriedums *Supermac's/EUIPO McDonald's International Property* (“BIG MAC”), 2024. gada 5. jūnijs ([T-58/23](#))

2022. gada 24. februārī, pirmajā Krievijas plaša mēroga iebrukuma Ukrainā dienā, ukraiņu robežsargs *Roman Gribov*, kas atradās Čūsku salā Melnajā jūrā, izkiedza kara saucienu uz Krievijas kuģiem: “Русский военный корабль, иди на **й” (“Russian warship, go f**k yourself” angļu valodā). *Administration of the State Border Guard Service of Ukraine* iesniedza *EUIPO* pieteikumu kā Eiropas Savienības preču zīmi reģistrēt preču zīmi, kas sastāv no šī kara sauciena un tā tulkojuma angļu valodā. *EUIPO* šo pieteikumu noraidīja. Izskatot Ukrainas pārvaldes iestādes celto prasību, Eiropas Savienības Vispārējā tiesa šo noraidījumu atstāja spēkā. Tā uzskatīja, ka šī frāze, kas kļuvusi par Ukrainas cīņas pret Krievijas agresiju simbolu, netiktu uzverta kā komerciālas izcelsmes norāde.

Spriedums *Administration of the State Border Guard Service of Ukraine/EUIPO* (“RUSSIAN WARSHIP, GO F**K YOURSELF”), 2024. gada 13. novembris ([T-82/24](#))

2016. gadā Vācijas sabiedrība *Puma* reģistrēja *EUIPO* Kopienas dizainparaugu sporta apaviem. Nīderlandes sabiedrība *Handelsmaatschappij J. Van Hilst* lūdza *EUIPO* atzīt šo dizainparaugu par spēkā neesošu, apgalvojot, ka divpadsmit mēnešus pirms reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas dziedātāja *Rihanna*, nesen ieceltā *Puma* mākslinieciskā direktore, bija ievietojusi sociālajā tīklā *Instagram* attēlus, kuros viņa valkā apavus ar līdzīgām dizainparauga iezīmēm. *EUIPO* uzskatīja, ka dizainparaugs tādējādi ir bijis publiskots pirms reģistrācijas pieteikuma, pamatojot tā atcelšanu. Eiropas Savienības Vispārējā tiesa noraidīja *Puma* sūdzību par *EUIPO* lēmumu un apstiprināja, ka attēli, kas iegūti no konkrētā *Instagram* konta, ir pietiekami, lai pierādītu agrāku dizainparauga izpaušanu, jo tie ļauj identificēt visas tā būtiskās iezīmes.

Spriedums *Puma/EUIPO – Handelsmaatschappij J. Van Hilst* (Apavi), 2024. gada 6. marts ([T-647/22](#))

Tirdzniecības politika

Kopējā tirdzniecības politika ir Eiropas Savienības ekskluzīva kompetence, kuras ietvaros tā tostarp slēdz starptautiskus tirdzniecības līgumus. Tas, ka Savienība pauž vienotu nostāju pasaules arēnā, tai rada spēcīgas pozīcijas starptautiskajā tirdzniecībā. Tomēr Savienības rīcībai šajā jomā ir jāatbilst Savienības konstitucionālajam regulējumam.

2019. gadā ES un Marokas nolīgumi par zvejniecību un lauksaimniecības produktiem tika attiecināti uz Rietumsahāras teritoriju bez tās iedzīvotāju skaidras piekrišanas. *Front Polisario*, ko ANO ir atzinusi par privilēģētu sahravi tautas pārstāvi, Eiropas Savienības Padomes lēmumus, ar ko apstiprināti šie nolīgumi, apstrīdēja Eiropas Savienības Vispārējā tiesā, kura tos atcēla. Tiesa, skatot apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas spriedumiem, atzina, ka nolīgumi ir pretrunā starptautiskajām tiesībām, jo nav bijuši pienācīgi apspriesti ar sahravi tautu, kurai ir tiesības uz pašnoteikšanos. Nevarēja arī prezumēt, ka tās piekrišana ir sniegta, jo nolīgumi nesniedza nekādu konkrētu labumu sahravi tautai samērīgas finansiālas kompensācijas veidā, ņemot vērā Rietumsahāras dabas resursu un tai piegulošo ūdeņu izmantošanu.

Spriedumi Komisija un Padome/*Front Polisario*, 2024. gada 4. oktobris (apvienotās lietas [C-778/21 P](#) un [C-798/21 P](#); apvienotās lietas [C-779/21 P](#) un [C-799/21 P](#))

Francijas lauksaimnieku arodbiedrība Francijas iestādē apstrīdēja Rietumsahārā audzētu meloņu un tomātu marķēšanu. Šos produktus eksportēja uz Eiropas Savienību, kā izcelsmes valsti norādot Maroku, ko *Confédération paysanne* nosodīja kā maldinošu un pretēju starptautiskajām tiesībām. Tā lūdza īpašu marķējumu, kurā būtu norādīta to patiesā izcelsme. Tiesa precizēja, ka Savienības tiesību aktu izpratnē Rietumsahāra ir no Marokas atšķirīga teritorija. Līdz ar to uz produktiem no šīs teritorijas ir jānorāda to faktiskā izcelsme, proti, Rietumsahāra, lai nodrošinātu pārskatāmu informāciju un izvairītos no patērētāju maldināšanas. Tomēr Tiesa arī nosprieda, ka dalībvalstis, tai skaitā, Francija, nevar vienpusēji noteikt importa aizliegumus nepareizi marķētiem produktiem. Šī ir Savienības ekskluzīvā kompetence tās kopējās tirdzniecības politikas ietvaros.

Spriedums *Confédération paysanne* (Melones un tomāti no Rietumsahāras), 2024. gada 4. oktobris ([C-399/22](#))

Migrācija un patvērums

Eiropas Savienība ir pieņēmusi normu kopumu efektīvas, humānas un drošas Eiropas migrācijas politikas izveidošanai. Kopējā Eiropas patvēruma sistēma nosaka minimālos standartus visu patvēruma meklētāju un viņu pieteikumu apstrādei Savienībā kopumā.

Saskaņā ar [Kvalificēšanas direktīvu](#) personas, kas reģistrētas Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūrā Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (*UNRWA*), ir izslēgtas no bēgļa statusa Eiropas Savienībā. Tomēr šīm personām principā bēgļa statuss ir jāiegūst, ja šīs struktūras palīdzība vai aizsardzība tiek izbeigta. Izskatāmajā lietā par Palestīnas izcelsmes bezvalstniekiem Bulgārijas tiesa vērsās Tiesā, lai noskaidrotu kritērijus, kas ļauj uzskatīt, ka šī palīdzība ir izbeigta. Tiesa uzsvēra, ka, ņemot vērā Gazas joslā valdošo situāciju, *UNRWA* nespēja nodrošināt cilvēka cienīgus dzīves apstākļus vai minimālus drošības apstākļus konkrētajā teritorijā ir uzskatāma par šādu izbeigšanu.

Spriedums *Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite* (Bēgļa statuss – Palestīnas izcelsmes bezvalstnieks), 2024. gada 13. jūnijs ([C-563/22](#))

Tiesa piesprieda Ungārijai samaksāt 200 miljonu EUR naudas sodu un 1 miljonu EUR dienā kavējuma naudu par sprieduma, ko tā bija pasludinājusi patvēruma jomā 2020. gada decembrī, neizpildi. Ungārija neizpildīja savus pienākumus attiecībā uz piekļuvi starptautiskās aizsardzības procedūrai, pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu tranzīta zonās un valstspiederīgo, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, izraidīšanu. Apzināti izvairoties no Savienības kopējās politikas piemērošanas, tā ir nopietni apdraudējusi dalībvalstu solidaritātes principu un Savienības tiesību vienotību. Šī nepieredzētā un ārkārtīgi smagā neizpilde uz citām dalībvalstīm pārnēs nepamatotu atbildību par patvēruma meklētāju uzņemšanu un pārvaldību.

Spriedums Komisija/Ungārija (Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana II), 2024. gada 13. jūnijs ([C-123/22](#))

Tiesiskā sadarbība

Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa ietver pasākumus, lai veicinātu dalībvalstu tiesisko sadarbību. Šīs sadarbības pamatā ir spriedumu un tiesu nolēmumu savstarpēja atzīšana, un tās mērķis ir saskaņot valstu tiesību aktus, lai apkarotu starptautisku noziedzību, garantējot cietušo, aizdomās turēto un aizturēto personu tiesību aizsardzību Savienībā.

Itālijas tiesa piesprieda vīrietim, kurš bija nogalinājis savu bijušo partneri, izmaksāt kompensāciju cietušās ģimenes locekļiem. Tomēr vainīgā maksātnespējas dēļ Itālijas valsts piešķīra kompensāciju tikai cietušās bērniem un laulātajam. Cietušās vecāki, māsa un bērni vērsās Itālijas tiesā, lai saņemtu “taisnīgu un samērīgu” kompensāciju. Tiesa, kurai tika uzdots jautājums par [Direktīvas par kompensāciju noziegumos cietušajiem](#) interpretāciju, nosprieda, ka valsts sistēma, kurā citi ģimenes locekļi tiek automātiski izslēgti no jebkādas kompensācijas saņemšanas tikai tādēļ vien, ka personai ir citi ģimenes locekļi, negarantē “taisnīgu un samērīgu kompensāciju” netiešiem cietušajiem. Šādā sistēmā ir jāņem vērā citi apsvērumi, piemēram, mirušā nāves materiālās sekas šiem ģimenes locekļiem vai tas, ka viņi bija mirušā apgādībā.

Spriedums *Burdene*, 2024. gada 7. novembris ([C-126/23](#))

Francijas policijai izdevās piekļūt šifrētu telesakaru pakalpojumam *EncroChat*, ko visā pasaulē izmanto šifrētos mobilajos tālruņos narkotisko vielu nelikumīgai tirdzniecībai. Izmantojot Eiropola serveri, Vācijas Federālais kriminālpolicijas birojs varēja iepazīties ar šādi pārtvertajiem datiem, kas attiecās uz *EncroChat* lietotājiem Vācijā. Pēc Vācijas prokuratūras izdotajiem Eiropas izmeklēšanas rīkojumiem Francijas tiesa atļāva šos datus nodot un izmantot kriminālprocesos Vācijā. Berlīnes apgabaltiesai tātad radās jautājumi par šo rīkojumu likumību. Tiesa atbildēja, ka ar dažiem nosacījumiem prokurors var izdot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, kura mērķis ir panākt citas dalībvalsts jau savākto pierādījumu nodošanu. Tā izdošanai netiek prasīts, lai būtu ievēroti izdošanas valstī piemērojamie vākšanas nosacījumi. Tomēr ir jābūt iespējai vēlāk veikt tiesā datu subjektu pamattiesību ievērošanas pārbaudi.

Spriedums M.N. (*EncroChat*), 2024. gada 30. aprīlis ([C-670/22](#))

Kopējā ārpolitika un drošības politika

Eiropas Savienības kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) būtisko instrumentu – ierobežojošus pasākumus jeb “sankcijas” – izmanto kā daļu no integrētas un visaptverošas pieejas, kas tostarp ietver politisko dialogu. Savienība tos jo īpaši izmanto, lai aizsargātu Savienības vērtības, pamatintereses un drošību, novērstu konfliktus un stiprinātu starptautisko drošību. Sankciju nolūks ir radīt izmaiņas politikā vai to personu vai organizāciju rīcībā, uz kurām tās attiecas, lai veicinātu KĀDP mērķu sasniegšanu.

2008. gadā Eiropas Savienība sāka civilo misiju *Eulex Kosovo*, lai veiktu izmeklēšanu par noziegumiem un 1999. gadā Kosovā pazudušajiem vai nogalinātajiem cilvēkiem. Nākamajā gadā tā izveidoja īpašu komisiju, lai izskatītu sūdzības par cilvēktiesību pārkāpumiem, ko, īstenojot savas pilnvaras, izdarījusi *Eulex Kosovo*. Izskatot sūdzības, ko bija iesnieguši Kosovā pazudušo vai nogalināto cilvēku tuvinieki KS un KD, šī komisija konstatēja vairāku pamattiesību pārkāpumu. Pēc tam KS un KD vērsās Eiropas Savienības Vispārējā tiesā, lūdzot atlīdzināt kaitējumu, kas, iespējams, saistīts ar misijas laikā veiktajām izmeklēšanām. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tai acīmredzami nav kompetences to izskatīt.

Apelācijas sūdzībā Tiesa izskaidroja Savienības tiesu kompetences kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) ietvaros. Tiesa nosprieda, ka tās kompetencē ir interpretēt vai pārbaudīt tādas KĀDP darbības vai bezdarbības likumību, kas nav tieši saistīta ar politiskām vai stratēģiskām izvēlēm (piemēram, akti, kas attiecas uz *Eulex Kosovo* darbinieku pieņemšanu darbā). Tā uzsvēra, ka šāda izņēmuma no tās kompetences šaura interpretācija KĀDP jomā atbilst tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, šajā ziņā atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Tādēļ Tiesa daļēji atcēla Vispārējās tiesas nolēmumu un konstatēja, ka Savienības tiesu kompetencē ir lemt par dažiem aktiem vai rīcību, uz kuru prasītāji atsaucas savā prasībā par zaudējumu atlīdzību.

Spriedums KS un KD/Padome u.c., 2024. gada 10. septembris (apvienotās lietas [C-29/22 P](#) un [C-44/22 P](#))

Vēl KĀDP jomā Eiropas Savienības Vispārējā tiesa apstiprināja, ka ir likumīgs Eiropas Savienības Padomes noteiktais aizliegums sniegt juridiskas konsultācijas Krievijas valdībai un Krievijā reģistrētām juridiskām personām, organizācijām un struktūrām (skat. par šo pašu spriedumu arī rubriku “Pamattiesības” un nodaļu “Judikatūras jauninājumi”).

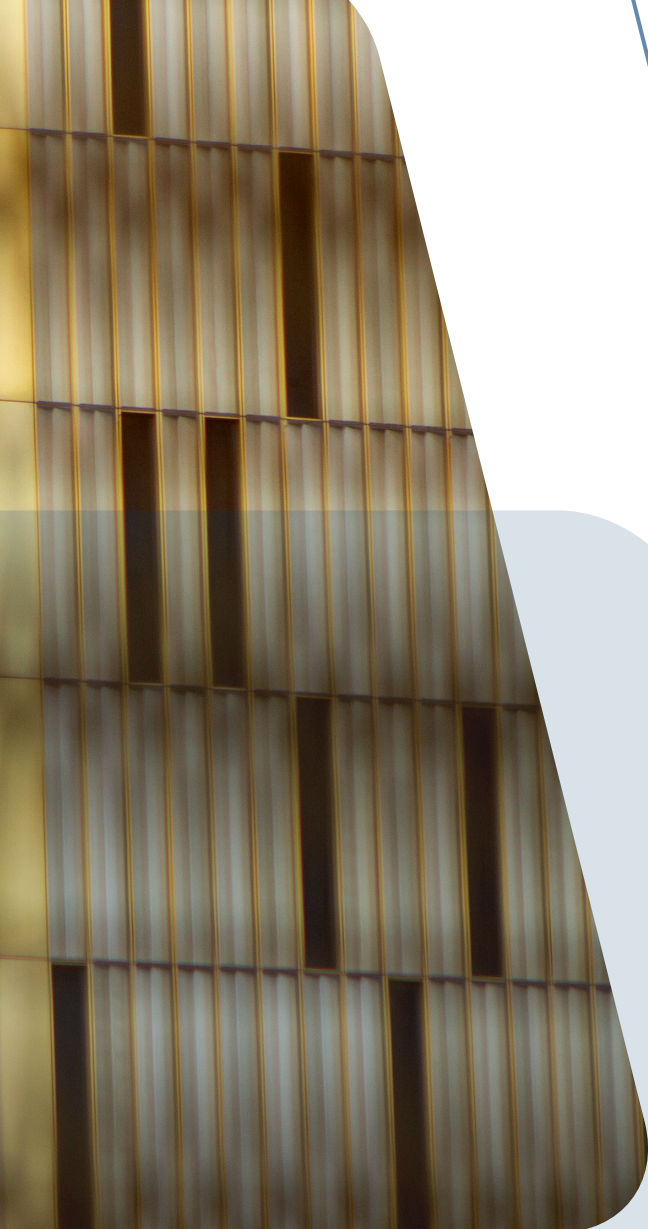

Spriedums *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles* u.c./Padome ([T-797/22](#), [T-798/22](#), [T-828/22](#))

Pētniecības un dokumentācijas direkcijas sagatavotajā rezumējumu apkopojumā tiesību speciālistiem tiek piedāvāta [Tiesas un Vispārējās tiesas nozīmīgāko nolēmumu izlase](#) un [Judikatūras ikmēneša biļeteni](#).

3

**Justīcijai kalpojoša
administrācija**

A. Tiesas sekretāra ievads

Alfredo Calot Escobar

Tiesas sekretārs

Pirms divām desmitgadēm Eiropas Savienībai pievienojās desmit jaunas dalībvalstis, iezīmējot vēsturisku brīdi mūsu iestādes ceļā. Tā bija svētku diena, bet arī nepieredzētu izaicinājumu laiks. Atskatoties pagātnē, ar lepnumu varu teikt, ka esam ne tikai pārvarējuši šos izaicinājumus, bet arī kļuvuši stiprāki.

Šobrīd mūsu iestādē notiek tikpat nozīmīgas pārmaiņas.

Likumdošanas procedūra prejudiciālo nolēmumu daļējai nodošanai Vispārējai tiesai ir pabeigta. Pateicoties abu tiesu un dažādu dienestu nenogurstošajiem pūliņiem, ir veikti visi nepieciešamie soļi, lai nodrošinātu tās nevainojamu īstenošanu.

Šis pats sadarbības un pielāgošanās gars ir virzījis mūsu centienus arī citā svarīgā jomā, proti, digitālās transformācijas jomā. Visa gada garumā esam turpinājuši uzlabot savas digitālās iespējas, aktīvi attīstot uz mākslīgo intelektu (MI) balstītus projektus, vienlaikus saskaņojot šīs iniciatīvas ar MI akta prasībām, kas stājas spēkā šogad. Atzīstot, ka cilvēka ieguldījums joprojām ir būtisks MI rīku efektīvai ieviešanai, esam uzsākuši visaptverošu, liela mēroga MI apmācības programmu. Turklāt mūsu juridiskās tulkošanas dienesti ir uzņēmušies vadību, pārveidojot darbplūsmas progresīvākā digitālajā vidē, šādi nosakot etalonu citiem dienestiem.

Cenšoties modernizēt un ieviest inovācijas, vienlīdz būtiska ir kļuvusi digitālās infrastruktūras drošības un noturības nodrošināšana. Šogad stājas spēkā Kiberdrošības regula, kas mūsu iestādei rada nozīmīgus, stingri noteiktā termiņā izpildāmus pienākumus.

Neraugoties uz inovācijām, mūsu centienus turpina virzīt šīs iestādes paliekošās vērtības. Panākumu pamatā ir mūsu lielākā vērtība: kolektīvs, kurā ir vairāk nekā 2000 darbinieku no visas Savienības, kas katru dienu harmoniski strādā, lai nodrošinātu tiesiskumu. Šo kolektīvo centienu patiesā vērtība slēpjas to daudzveidībā – apvienojot plašu perspektīvu, kultūru, pieredzes un talantu klāstu, tie stiprina spēju izpildīt mūsu misiju.

Lai noturētu un piesaistītu labākos talantus no visām dalībvalstīm, visu gadu tika īstenotas iniciatīvas ar mērķi nodrošināt mūsu mītnes valsts – Luksemburgas – kā darba vietas pievilcību. Pirmo reizi redzējām, ka politiskā līmenī tiek atzīti unikālie izaicinājumi, ar ko saskaras darbinieki Luksemburgā, salīdzinot ar viņu kolēģiem Briselē. Izmantojot nebūt ne vienkāršu procedūru, budžeta lēmēj institūcijas apmierināja mūsu lūgumu piešķirt pagaidu mājokļa pabalstu kolēģiem no zemākām atalgojuma kategorijām, un tas ir būtisks pirmais solis šīs nevienlīdzības novēršanā.

Mūsu apņemšanās nodrošināt dažādību skar ne tikai darbiniekus. 2024. gadā kopā ar Eiropas Tiesiskās apmācības tīklu mēs uzņēmāmies jaunas iniciatīvas, lai optimizētu valstu tieslietu speciālistu, kuri piedalās Tiesā notiekošajās ilgtermiņa apmācībās, ģeogrāfisko līdzsvaru. Šie centieni ir devuši taustāmus rezultātus, pirmo reizi programmas gandrīz 20 gadu vēsturē saņemot pieteikumus no trīs jaunu dalībvalstu kandidātiem.

Tas arī parāda mūsu ilggadējo apņemšanos stiprināt dialogu ar valstu tiesām – principu, kuru esam aktīvi ievērojuši visa gada garumā. Vēl vienu nozīmīgu soli tiesiskā dialoga veicināšanā ir spēris Eiropas Savienības Tiesiskās sadarbības tīkls: pārstāvju sanāksme pirmo reizi notika ārpus mūsu iestādes sienām, un to līdzorganizēja Beļģijas *Conseil d'État* (Valsts padome). Tas radīja jaunu skatījumu saistībā ar šo tīklu, pastiprinot pamatideju, ka tiesiskais dialogs pēc savas būtības pārsniedz institucionālās robežas.

Līdztekus šiem ārējiem nozīmīgajiem pasākumiem esam arī vērsuši skatu uz iekšu, atkārtoti apstiprinot savu apņemšanos ievērot augstākos ētikas standartus, kas vienmēr ir bijuši mūsu identitātes neatņemama sastāvdaļa. Šogad konsolidējām šos standartus Ētikas kodeksā, kas attiecas uz visiem darbiniekiem, saskaņojot mūsu principus ar augstajiem standartiem, kuri iepriekš bija noteikti tiesnešiem un ģenerālvokātiem.

Tieši tāpat kā pirms 20 gadiem ar apņēmību un kopīgu mērķtiecību pārvarējām paplašināšanās izaicinājumus, esmu pārliecināts, ka arī pēc 20 gadiem ar vienlīdz lielu lepnumu atskatīsimies uz šodienas pārvērtībām. Izaicinājumi, ar kuriem saskaramies šodien, ļauj mums aptvert uz attīstību vērstos notikumus, kas iezīmēs mūsu iestādes ceļu nākotnē, vienlaikus godinot bagātīgās tradīcijas, kas veidojušas tās pagātni.

B. Gada galvenie notikumi

Prejudiciālās kompetences daļēja nodošana

Lai Savienības tiesām ļautu spriest kvalitatīvu tiesu saprātīgā termiņā un panāktu labāko līdzsvaru starp Tiesas un Vispārējās tiesas darba slodzi, 2024. gada 1. septembrī stājās spēkā būtiski grozījumi statūtos un procesuālajos noteikumos. Tiesas ierosinātos statūtu grozījumus pieņēma Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome. Savukārt grozījumus procesuālajos noteikumos Tiesa un Vispārējā tiesa pieņēma pēc apstiprināšanas Padomē. Ar šiem grozījumiem prejudiciālā kompetence tiek daļēji nodota Vispārējai tiesai un tiek modernizēti tiesvedības procesi abās tiesās.

Statūtu grozījumi un to īstenošana

Eiropas Savienības Tiesas statūtu grozījumi ļauj no 2024. gada 1. oktobra prejudiciālo kompetenci daļēji nodot Vispārējai tiesai. Šāda iespēja pastāv kopš 2001. gadā parakstītā Nicas līguma, un tā atgriezās darba kārtībā saistībā ar 2015. gada Savienības tiesu sistēmas uzbūves reformu, tostarp Vispārējās tiesas tiesnešu skaita divkāršošanu, kas ir pilnībā pabeigta kopš 2022. gada.

Vispārējās tiesas kompetence izskatīt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu ir īstenojama skaidri identificējamās **konkrētās jomās**, kas rada maz principiālu jautājumu un kurās pastāv būtisks Tiesas judikatūras kopums, kas var vadīt Vispārējo tiesu šīs jaunās kompetences īstenošanā. Turklāt runa ir par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuri Vispārējai tiesai būtu jānodod pietiekami bieži, lai tas manāmi samazinātu Tiesas darba slodzi.

Šīs konkrētās jomas ir kopējā PVN sistēma, akcīzes nodokļi, Muitas kodekss, preču tarifu klasifikācija, kompensācija un atbalsts pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu vai transporta pakalpojumu kavēšanos vai atcelšanu, kā arī siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēma.

Kompetenču sadalījums starp Tiesu un Vispārējo tiesu

[Noskatīties YouTube video](#)

Tiesas Reglamenta grozījumi vispirms precizē kārtību, kādā tiek veiktas sākotnējās darbības ar lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai noteiktu kompetento tiesu to izskatīšanai. Ar tiem arī tiek paredzēti vajadzīgie noteikumi, lai nodrošinātu, ka lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurus Vispārējā tiesa nosūta Tiesai, pamatojoties uz to, ka ir nepieciešams principiāls lēmums, kas var ietekmēt Savienības tiesību vienotību vai konsekvenci, tiek izskatīti ātri. Visbeidzot – tajos ir noteikta kārtība, kādā pieņemamā termiņā pēc lietas izskatīšanas pabeigšanas tiešsaistē dara pieejamus procesuālos rakstus vai rakstveida apsvērumus, ko prejudiciālā nolēmuma lietās ir iesniegušas statūtu 23. pantā minētās ieinteresētās personas.

Vispārējās tiesas Reglamenta grozījumos ir precizēta Vispārējai tiesai nodoto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīšanas kārtība. Lai valstu tiesām un statūtu 23. pantā minētajām ieinteresētajām personām sniegtu tās pašas garantijas, kuras nodrošina Tiesa, Vispārējā tiesa būtībā ir pārņēmusi Tiesas Reglamenta normas, kas piemērojamas lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, tostarp tās, kas attiecas uz ieinteresēto personu iesniegto procesuālo rakstu un rakstveida apsvērumu publicēšanu.

Citas apjomīgas izmaiņas attiecas uz **Vispārējās tiesas struktūru un organizāciju**. Tās paredz izveidot viduspalātu deviņu tiesnešu sastāvā, kuru vada Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks. Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu tiks nodoti palātām piecu tiesnešu sastāvā, kuras īpaši norīkotas šādu lietu izskatīšanai, bet atkarībā no uzdoto jautājumu nozīmīguma tos varēs nodot arī citam iztiesāšanas sastāvam.

Tiesnešus, kuriem jāpilda ģenerālvokāta pienākumi prejudiciālā nolēmuma lietās (kā arī tiesnešus, kuriem tie jāizstāj prombūtnes gadījumā), ievēlē Vispārējā tiesa, un viņi palīdz kompetentajam iztiesāšanas sastāvam katrā prejudiciālā nolēmuma lietā – līdzīgi kā ģenerālvokāti piedalās tiesvedībā Tiesā.

Vispārējā tiesa arī precizēja personas datu aizsardzības noteikumus, kā arī procesuālo dokumentu iesniegšanas un izsniegšanas kārtību saistībā ar lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Grozījumu apjoma dēļ bija lietderīgi **pārstrādāt** Vispārējās tiesas Reglamenta **izpildes praktisko noteikumu** normas.

Citi procesuālo noteikumu grozījumi

Pārējo jauninājumu mērķis ir uzlabot, vienkāršot un modernizēt lietu izskatīšanu Tiesā un Vispārējā tiesā, ņemot vērā veselības krīzes laikā gūto pieredzi. Svarīgākais Tiesai ir iespēja – kas jau paredzēta Vispārējā tiesā – lietas dalībnieku vai statūtu 23. pantā minēto ieinteresēto personu pārstāvjiem piedalīties tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai videokonferences veidā, ievērojot juridiskos un tehniskos nosacījumus, kas precizēti Praktiskajos norādījumos lietas dalībniekiem. Turklāt Vispārējā tiesa ir pārskatījusi virkni normu, kas piemērojamas tiešajām prasībām, tostarp par procesuālo dokumentu konfidencialitāti, prasības pieteikuma grozīšanu tiesvedības laikā un formas noteikumiem, kas jāievēro, iesniedzot procesuālos dokumentus.

Visbeidzot, attiecībā uz Tiesas sēžu pārraidīšanu – tiesas pārskatāmības un pieejamības instrumentu – jauna tiesību norma precizē noteikumus, kas piemērojami tiesas sēžu mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai, spriedumu pasludināšanas un ģenerālvokātu secinājumu nolasīšanas pārraidīšanai. Savukārt Vispārējā tiesa ir ieviesusi pēc būtības līdzvērtīgas tiesību normas.

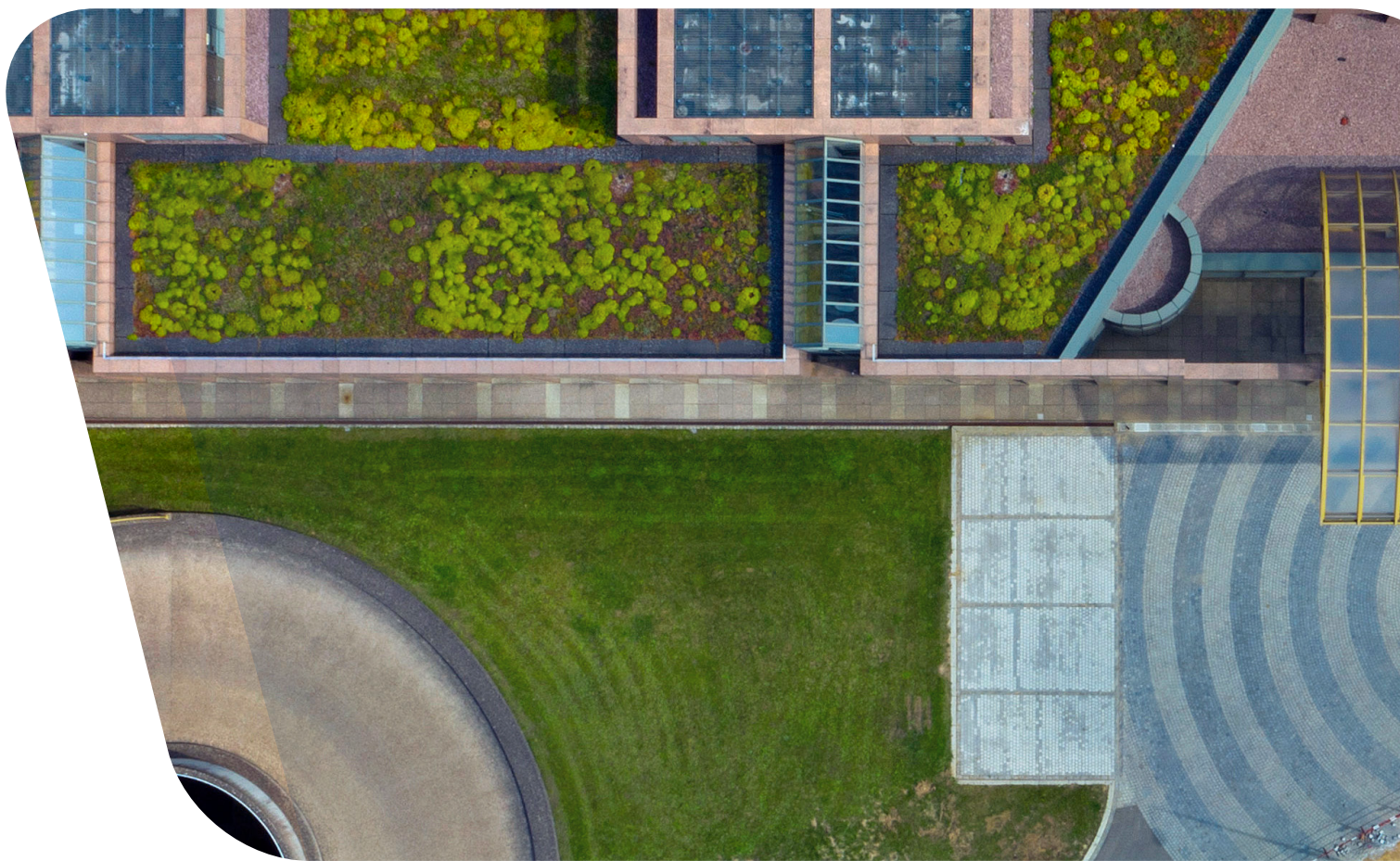
Giulia Predonzani, norīkota pie Vispārējās tiesas sekretāra

“Skriešanas entuziasti var skatīties uz statūtu reformu kā uz maratonu, kurā katrs skrējējs kādreiz vēlas piedalīties... un par to sapņo jau vairāk nekā 20 gadus. Lai to paveiktu, jāpieveic vairāki posmi. Proti, Eiropas Savienības Tiesas tiesu sistēmas uzbūves reformas pabeigšana ir sniegusi Vispārējai tiesai resursus un struktūru, lai tā varētu izskatīt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieciešamajā ātrumā. Tomēr ar to nepietika.

Lai noskrietu šo maratonu, Vispārējai tiesai bija arī jāiegūst piemērots tiesiskais un praktiskais ietvars. Vispirms, lai ņemtu vērā valsts tiesu un statūtu 23. pantā minēto ieinteresēto personu iesaistīšanos prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, Vispārējā tiesa grozīja ne tikai savu reglamentu un izpildes praktiskos noteikumus, bet arī savu lēmumu par lietojumprogrammas *e-Curia* izmantošanu, kā arī visus ieteikuma tiesību dokumentus – rokasgrāmatas, veidlapas un informatīvos dokumentus (datu nepubliskošana tiesvedībā, prasības pieteikumu paraugi). Pēc tam Vispārējai tiesai bija jāpieņem lēmumi par tās palātu un dažādo iztiesāšanas

sastāvu, tostarp jaunās viduspalātas, sastāvu un darbību un jāievēl ģenerālvokāti lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīšanai. Visbeidzot, lai izveidotu jaunas darbplūsmas, Vispārējai tiesai bija jāsadarbojas ar citiem “maratona” partneriem, it īpaši ar Daudzvalodību ģenerāldirekciju, Informācijas tehnoloģiju direkciju un Pētniecības un dokumentācijas direkciju. Būtisks solis bija “vienas pieturas aģentūras” izveide: lietotne, kurā centralizēta to lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu analīze, kurus var nodot Vispārējai tiesai. Pastāvīga vērtība visā “treniņu” laikā bija auglīgais dialogs ar Tiesas kanceleju – patiesu institucionālo partneri.

Sagatavošanās, vajadzību prognozēšana, intensīvs un izturību prasošs darbs – un tas viss ambiciozā laika grafikā. 2024. gada oktobrī Vispārējās tiesas un tās kancelejas darbinieki bija “starta pozīcijās”, lai piedalītos šajā tik ļoti gaidītajā maratonā! 2024. gada beigās, izmantojot “vienas pieturas aģentūru”, tika virzīti 23 lietu materiāli un visbeidzot 19 lietas tika nodotas Vispārējai tiesai. Sacensības turpinās un... tā tik ir forma!”

2004. gada paplašināšanās 20. gadadiena

2004. gada 1. maijā Eiropas Savienībai pievienojās desmit jaunas dalībvalstis: Čehija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija un Ungārija. Gan iedzīvotāju ziņā, gan valstu skaita ziņā tā Savienības vēsturē ir vissvarīgākā paplašināšanās.

2004. gada paplašināšanās ietekme uz tiesu darbību

No visām secīgajām paplašināšanās reizēm 2004. gada paplašināšanās bija visapjomīgākā, vienlaicīgi iekļaujot desmit jaunieceltus tiesnešus gan Tiesā, gan Vispārējā tiesā.

Ievērojami tika ietekmēts **valodu lietojums** Eiropas Savienības Tiesā. Oficiālo valodu skaits palielinājās no 12 līdz 21, kā rezultātā ģeometriskā progresijā pieauga valodu kombinācijas – no 110 līdz 420.

Jaunu tiesnešu biroju un jaunu valodu nodaļu izveide prasīja ievērojamus strukturālus centienus gan saistībā ar nekustamo īpašumu, gan pieņemšanu darbā, viena gada laikā ierodoties vairākiem simtiem jaunu kolēģu.

Dalībvalstu, kuras Eiropas Savienībai pievienojās 2004. gadā, ieguldījums ir izrādījies ievērojams: 20 gadu laikā desmit jauno dalībvalstu tiesas ir ierosinājušas gandrīz 1300 prejudiciālo nolēmumu tiesvedības.

“Jauns konstitucionāls moments Eiropai”

Lai atzīmētu šo vēsturisko notikumu, Tiesa 2024. gada 3. maijā organizēja konferenci “20 gadi kopš 10 valstu pievienošanās Eiropas Savienībai: jauns konstitucionāls moments Eiropai”, kurā piedalījās tiesneši un pārstāvji no visām Eiropas Savienības dalībvalstīm, lai kopīgi pārdomātu Tiesas ieguldījumu Eiropas projekta attīstībā un šo desmit dalībvalstu ieguldījumu kopējā tiesību sistēmā.

3. maija konferencē, kuras dokumenti publicēti Tiesas tīmekļvietnē, tika pētītas vairākas tēmas, tostarp:

- jauno dalībvalstu pievienošanās process pēc Berlīnes mūra krišanas, kam bija nepieciešama fundamentāla pārveide attiecīgo valstu likumdošanā un to iedzīvotāju domāšanā un kultūrā;
- kopīgās Eiropas vērtības un 2004. gada paplašināšanās devums Savienības kā “vērtību Savienības” attīstībā, un
- konverģence starp jauno dalībvalstu un pārējās Savienības ekonomiku.

Runātāju prezentācijas un diskusijas ar dalībniekiem it īpaši ļāva atcerēties, ka Eiropas Savienība ir unikāla, jo tās pamatā ir kopīgas vērtības – kuru virsotnē ir demokrātija un tiesiskums –, ko tai un tās dalībvalstīm ir jāturpina aizstāvēt.

Tiesas tiesneses, pasākuma rīkošanas darba grupas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles atskats

“Konferences, kurā tika atzīmēti 20 gadi kopš Eiropas Savienības vēsturē lielākā paplašināšanās momenta, galvenais mērķis bija novērtēt ietekmi un pārmaiņas, ko tas ir radījis Savienībai. Šis bija piemērots brīdis, lai pārdomātu un apmainītos ar pieredzi un gūtajām mācībām par to, kā Savienība ir attīstījusies un mainījusies 20 gados pēc šī vēsturiskā brīža.

Gatavojoties konferencei, Savienības tiesas piedāvāja 2004. gada paplašināšanos skatīt kā konstitucionālu momentu – paradigmas maiņu –, kas apvienoja Austrumeiropu un Rietumeiropu kopīgā konstitucionālā projektā. Eiropas Savienība izplatīja savas vērtības un principus Eiropas daļās ar īpaši sarežģītu vēsturi. Savukārt desmit jaunās dalībvalstis pievienojās ES ar stingru apņemību un cerībām uz brīvību, taisnīgumu un labklājību. Pievienošanās ES bija sarežģīts, nebūt ne acīmredzams process, un kandidātvalstis ieguldīja neticami daudz darba un pūļu, lai izpildītu pievienošanās kritērijus (pazīstami kā Kopenhāgenas kritēriji), kurus pirmo reizi noteica Eiropadome 1993. gadā Kopenhāgenā.

Šī diena pirms 20 gadiem iezīmēja būtiskas pārmaiņas arī Savienībā visās tās kompetences jomās. Ne vienmēr bija viegli paredzēt, kādas tieši tās būs, tomēr bija redzams lielāks izaugsmes potenciāls iekšējā tirgū, kā arī valdzinoša kultūras, vēstures un valodu daudzveidība, kas rosināja turpmākās politiskās un juridiskās norises Savienībā. Paplašinātā Eiropas Savienība kļuva par vēl svarīgāku spēlētāju globālos procesos.

Kā unikāla konferences iezīme jānorāda arī tas, ka Savienības tiesas uzaicināja tādus runātājus no katras attiecīgās valsts, kas bija tieši iesaistīti pievienošanās procesā vai bija vadošas personas ar nozīmīgu lomu valsts dalībā vai pašā Savienībā. Konference ieviesa starpdisciplināritāti pārdomās, ko, atzīmējot šo pasākumu, raisīja Savienības tiesas.

Konferenci noslēdza profesora Normana Deivisa brīnišķīgais pārskats par šo valstu īpaši sarežģīto un bieži vien brutālo vēsturi. Tas bija nepieciešams atgādinājums tam, ka Eiropas Savienības vērtības nedrīkst uzskatīt par pašsaprotamām un ka to ilgtspējība un attīstība prasa ikkatru nopietnu darbu Savienībā. Kamēr tika pārdomātas gūtās mācības, Savienības tiesu koris nodziedāja dziesmas desmit valodās, koncertu pabeidzot ar Bēthovena “Odu priekam”, kas turpina paust pašu Eiropas Savienības ideālu – cilvēkiem jāklūst par brāļiem.”

Pastiprināts ētikas regulējums Eiropas Savienības Tiesas darbiniekiem

Eiropas Savienības Tiesa, ievērojot tai noteiktos uzdevumus, vienmēr sev ir izvirzījusi augstākās prasības neatkarības, objektivitātes un integritātes ziņā. Tā kā tās ir arī vērtības, uz kurām balstās iestādes identitāte, tad šo prasību ievērošana ir būtiska, lai nodrošinātu uzticēšanos Savienības tiesai un tās leģitimitāti. Minētā iemesla dēļ Tiesa izstrādā iekšēju tiesisko regulējumu, kas atbilst augstākajiem ētikas standartiem, šādi īstenojot gaidas attiecībā uz tiesu iestādes priekšzīmīgu rīcību.

Tāpēc Eiropas Savienības Tiesa vienmēr ir ievērojusi stingras ētikas normas. Tās attiecas uz iestādes locekļiem (tiesnešiem, ģenerālvokātiem un Tiesas un Vispārējās tiesas sekretāru) un visiem darbiniekiem arī pēc tam, kad tie atstājuši amatu Tiesā.

Pašreizējā situācijā, kad no Eiropas civildienesta arvien vairāk tiek sagaidīta priekšzīmīga rīcība, Tiesa nolēma modernizēt savu iekšējo regulējumu ētikas jomā. Šis solis, kas 2021. gadā tika uzsākts ar grozījumiem [Eiropas Savienības Tiesas locekļu un bijušo locekļu ētikas kodeksā](#), pašlaik tiek turpināts ar darbiniekiem domāta ētikas kodeksa pieņemšanu.

Tādējādi noteikumi, kas jau ir ietverti Eiropas Savienības Civildienesta noteikumos un Pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtībā (PDNK), kā arī vairākās iekšējās normās, tika izvērsti, papildināti un pielāgoti tiesas prasībām vienotā darbinieku ētikas kodeksā, kas pēc tā pieņemšanas Administratīvajā komitejā stājās spēkā 2024. gada 1. martā.

Šis ētikas kodekss, kura pamatā ir dažādos avotos atrodamas ētikas normas, kā vienots instruments nodrošina viegli saprotamu pieeju visiem darbiniekiem, uz kuriem šie noteikumi attiecas. Rūpējoties par pārskatāmību un tiesisko drošību, tā mērķis ir interpretēt šos pienākumus, ņemot vērā Tiesai uzticētā tiesas spriešanas uzdevuma īpatnības, un precizēt veidu, kā tie tiks īstenoti. Kodeksa pamatā ir ētikas pieeja, kas balstīta vērtībās,

kuras vada iestādes rīcību un izpaužas priekšzīmīgas uzvedības standartos. Tajā iekļauti arī konkrēti noteikumi augstākās vadības locekļiem, paturot prātā īpašos pienākumus, kurus tie pilda, un tiesnešu palīgiem, ņemot vērā amatus, kurus tie ieņem Tiesas un Vispārējās tiesas locekļu birojos, un to tiešo iesaistīšanos tiesvedības darbā. Šajos noteikumos uzsvērts, ka uzdevums rīkoties priekšzīmīgi ir samērīgs ar pildāmajiem pienākumiem, un detalizēti izklāstīti konkrētie pienākumi interešu konflikta novēršanai un saistībā ar ārējām darbībām, tostarp pēc dienesta attiecību izbeigšanas.

C. Saikne ar sabiedrību

16 319 apmeklētāji, tostarp

3985 juridisko profesiju pārstāvji

Apmeklētāji virtuālajā formātā: 7 %

2493 apmeklētāji Atvērto durvju dienā

Attālinātie apmeklējumi – pedagoģisks projekts

Šī [pedagoģiskā projekta](#) mērķis ir ļaut vidusskolēniem vecumā no 15 līdz 18 gadiem iepazīties ar Savienības tiesu iestādes lomu viņu klases telpā bez nepieciešamības doties uz Luksemburgu. Projekta nolūks ir veicināt jauno vidusskolēnu un viņu skolotāju izpratni par demokrātijas vērtībām un izskaidrot Tiesas judikatūras ietekmi uz Eiropas pilsoņu ikdienas dzīvi. 2024. gadā šī projekta ietvaros aptuveni 1300 vidusskolēniem bija iespēja apmeklēt Tiesu.

Saziņas direkcijas Preses dienesta darbinieki pēc izglītības ir juristi, un to uzdevums ir žurnālistiem un korespondentiem visās dalībvalstīs izskaidrot spriedumus, rīkojumus un secinājumus, kā arī aktuālās lietas. Viņi sagatavo paziņojumus presei ar mērķi reāllaikā informēt žurnālistus un praktiķus par Tiesas un Vispārējās tiesas nolēmumiem. Personām, kuras ir pieteikušās Tiesas [Preses dienestā](#), viņi izsūta regulāras informatīvas vēstules, ziņojot par svarīgiem procesuāliem un institucionāliem notikumiem, kā arī “ātros vēstījumus” par lietām, par kurām paziņojumi presei netiek gatavoti. Viņi arī atbild uz iedzīvotāju elektroniskā pasta vēstulēm un telefona zvaniem.

2509 paziņojumi presei

610 informatīvās vēstules

516 “ātrie vēstījumi”

13 091 atbilde uz iedzīvotāju informācijas pieprasījumiem (telefona zvani un elektroniskā pasta vēstules)

Tiesa aktīvi darbojas sociālajos tīklos, izmantojot divus kontus platformā X (vienu [franču](#) un otru [angļu](#) valodā), kā arī kontu [LinkedIn](#) un [Mastodon](#). Sekotāju skaits turpina pieaugt, un tas liecina par sabiedrības interesi un sekošanu Tiesas darbam. Tiesas rīcībā arī ir [YouTube](#) kanāls, kas 24 oficiālajās ļauj valodās piekļūt daudzveidīgam audiovizuālajam saturam, tostarp plašai sabiedrībai paredzētiem sižetiem, kuros ir izskaidrots, kā Tiesas judikatūra ietekmē iedzīvotāju ikdienu.

163 000 sekotāju platformā **X** +2 % vairāk nekā 2023. gadā

297 346 sekotāju **LinkedIn** +26 % vairāk nekā 2023. gadā

4500 sekotāju **Mastodon**

90 000 sekotāju un 600 000 skatījumu
YouTube +137 % vairāk nekā 2023. gadā

2024. gadā Tiesa publicēja jaunu sižetu:
Kompetenču sadalījums starp Tiesu un Vispārējo tiesu

[Noskatīties YouTube video](#)

Tiesas sēžu pārraidīšana

Lai tiesas darbība tiktu padarīta pieejamāka sabiedrībai, Tiesa piedāvā tiesas sēžu pārraidīšanas sistēmu. Spriedumu pasludināšana un ģenerālvokātu secinājumu nolasīšana tiek pārraidīta *tiešraidē* tīmekļvietnē [tiesas kalendārā](#) paredzētajos laikos. Tiesas virspalātas sēdes mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai tiek pārraidītas arī *ierakstā*.

Ieraksts ir pieejams mēnesi.

Pirms tiesas sēdes mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai tiek izplatītas, Tiesas tīmekļvietnē, kā arī sociālajos tīklos tiesas sēdes valodās tiek izplatīts **īss skaidrojums par lietu**. 2024. gadā tika izplatīti kopā **29** īsi skaidrojumi.

4

**Videi draudzīga
iestāde**

Jau vairākus gadus Tiesa īsteno vērīgu vides politiku, lai nodrošinātu atbilstību visstingrākajām prasībām ilgtspējīgas attīstības un vides saglabāšanas jomā. Iestādes apņemšanos rūpēties par vides saudzēšanu apliecina tas, ka kopš 2016. gada tā ir iekļauta **EMAS** (*Eco-Management and Audit Scheme*, Vides vadības un audita sistēma) reģistrā. Šī Eiropas Savienības reglamentētā sertifikācija tiek piešķirta tām organizācijām, kuras atbilst stingriem nosacījumiem attiecībā uz vides politiku un centieniem vides saglabāšanas un ilgtspējīgu darba metožu jomā.

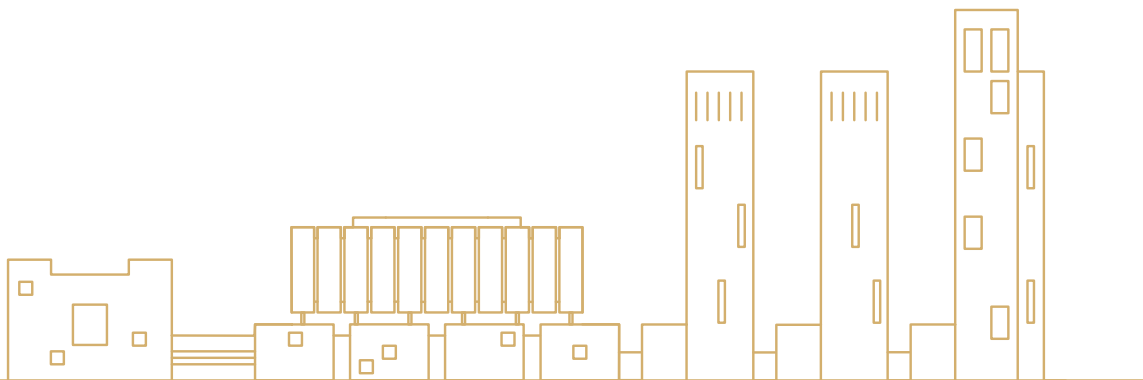
2023. gadā Tiesa sasniegusi ļoti apmierinošus rezultātus visos savos vides rādītājos, un tagad to var uzskatīt par jaunu atsaucēgu gadu sniegtam vides jomā pēc 2020.–2022. gada veselības krīzes.

Ūdens, atkritumu, papīra un elektroenerģijas **vides rādītāji** atbilst 2023. gadam. Izmaiņas norādītas, salīdzinot ar 2015. gadu, kas EMAS sistēmā ir atsaucēgu gads.

Konkrētāk, runājot par **enerģijas patēriņu**, tā kā tika pagarināti enerģijas taupīšanas pasākumi saistībā ar karu Ukrainā, Tiesa atkal ir konstatējusi ievērojamu elektroenerģijas un apkures patēriņa samazinājumu. Turklāt Tiesa ir sasniegusi savus vērīgos mērķus **papīra lietošanas** jomā. 2023. gadā biroja papīra lietošana (izņemot ārpakalpojumu publikācijas) samazinājās par 55,2 % salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni 2019. gadā, un šī tendence saglabājās, pateicoties paradumu maiņai un nepārtrauktai procesu un dokumentu digitalizācijai.

Neraugoties uz visu Tiesas darbību atsākšanu, tostarp ārējo viesu apmeklējumiem, ir vērojama tendence stabilizēt oglekļa dioksīda emisijas, pateicoties daudzveidīgiem projektiem, kā arī darbinieku informētībai un aktīvai iesaistei EMAS politikas īstenošanā.

Pilna laika ekvivalents (PLE) ir vienība, kas ļauj izmērīt profesionālo darbību neatkarīgi no tā, ka dažādo darba laika modeļu dēļ novērojamas atšķirības katra darbinieka nedēļā nostrādāto darba stundu skaitā.

Atkritumu pārstrādes
uzlabošana un
vienreizlietojamās plastmasas
samazināšana

velOH!

Dalība Vel'OH velosipēdu koplietošanas
sistēmā un atbalsts ceļošanai ar velosipēdu
un vilcienu pārrobežu braucieniem
pierobežas darbiniekiem.
Elektrotransportlīdzekļu uzlādes staciju
uzstādīšana

Papīra patēriņa
samazinājums
↓ 63 % kg/PLE

Ūdens patēriņa
samazinājums
↓ 20 % m³/PLE

Atkritumu
samazināšana
(biroji un ēdināšana)
↓ 43,2 % kg/PLE

Apkures, ventilācijas un
gaisa kondicionēšanas
infrastruktūras
uzlabošana

Elektroenerģijas patēriņa
samazinājums
↓ 28,7 % kWh/PLE

Apkures energopatēriņa
samazinājums
↓ 33,5 % kWh/PLE

3466 m²
saules bateriju
saražoja gandrīz
380 758 kWh
(tas atbilst 69 ģimeņu
elektropatēriņam gadā)

Oglekļa dioksīda izmešu
samazinājums
↓ 30,2 % kg/PLE

5

Skats nākotnē

Pirmais 2025. gada izaicinājums būs nodrošināt, lai pilnībā izdotos **prejudiciālās kompetences daļēja nodošana Vispārējai tiesai**, kas piemērojama kopš 2024. gada 1. oktobra un ir Savienības tiesu sistēmas reformas pēdējais posms. Tiesa nodrošinās, lai visi dienesti sniegtu Vispārējai tiesai efektīvu un kvalitatīvu atbalstu, ļaujot tai izskatīt šos strīdus optimālos apstākļos.

Reaģējot uz sagaidāmo lietu skaita pieaugumu īsā un vidējā termiņā, Tiesa arī attīstīs **tiesvedības un administratīvo procesu digitalizāciju**, lai nodrošinātu administrācijas efektivitāti un lietderību. Tā turpinās izmantot novatorisko tehnoloģiju piedāvātās iespējas, vienlaikus ievērojot piesardzību, ko prasa tās tiesas spriešanas uzdevuma būtība, un tiecoties izcelt savu darbinieku padziļinātās zināšanas un talantus.

Tomēr šo gadu iezīmēs arī jauni **iedzīvotājiem paredzēti projekti**, turpinot pārredzamības un informācijas pieejamības politiku. Lai palielinātu Tiesas tiesvedības un administratīvās darbības pārredzamību, tā dažādos un pārveidos savus saziņas kanālus. Šim nolūkam iestāde pabeigs savas tīmekļvietnes reformu, lai apmierinātu gan juridisko profesiju pārstāvju un plašsaziņas līdzekļu, gan sabiedrības vajadzības. Turklāt, lai visiem iedzīvotājiem, tostarp jaunajām paaudzēm, palīdzētu izprast Tiesas darbību un nolēmumus, tā izveidos tiešsaistes audiovizuālo platformu *Curia web TV*, kas izplatīs skaidrojošas programmas par tās darbību.

2025. gadā Eiropas Savienība svinēs **Austrijas, Somijas un Zviedrijas pievienošanās 30. gadadienu**. Tiesa atzīmēs šo ceturto Eiropas Savienības paplašināšanos, kas gandrīz 10 gadus pēc Spānijas un Portugāles pievienošanās un, panākot apstiprinājumu referendumā šajās trīs jaunajās dalībvalstīs, paplašināja Eiropas Savienību līdz 370 miljoniem iedzīvotāju, kā arī ievērojami palielināja tās ģeogrāfisko teritoriju gan ziemeļos, gan Eiropas centra virzienā. Tiks izcelts šo trīs valstu pievienošanās konteksts, nozīme un ietekme uz katru no tām, piedaloties ievērojamiem godināto valstu pārstāvjiem.

Visbeidzot, Tiesa turpinās **intensīvu dialogu**, kas tai jau vairāk nekā 70 gadu garumā ir **ar valstu tiesām**, lai nodrošinātu Eiropas tiesību aktu saskaņotību un vienveidīgu piemērošanu.

Tas tiks veikts it īpaši Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla ietvaros kopā ar konstitucionālajām un augstākajām tiesām, kā arī valstu tiesnešu forumā, kas ik gadu tiek organizēts iestādes telpās.

Tiesa piedalīsies arī konferences “EUnited in diversity” organizēšanā Sofijā 2025. gada septembrī. Pēc pirmās konferences, kas 2021. gadā notika Rīgā, un pēc 2023. gadā Hāgā notikušās konferences trešā konference iezīmēs turpinājumu šīm divgadu tikšanās reizēm, kas ir kļuvušas par tradīciju, ar tēmu “Konstitucionālās tiesas loma Eiropas Savienības kopējā tiesību sistēmā”.

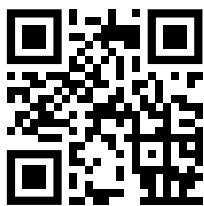

6

Palieciēt ar mums!

Apmeklējiet Tiesas un Vispārējās tiesas judikatūras meklēšanas portālu, izmantojot *Curia* vietni:

curia.europa.eu

Sekojiēt judikatūras un iestādes aktualitātēm

aplūkojot **paziņojumus presei**:

curia.europa.eu/jcms/PressReleases

abonējot Tiesas **RSS** padevi:

curia.europa.eu/jcms/RSS

sekojot iestādes **X** kontam:

CourUEPresse vai EUCourtPress

sekojot iestādes **Mastodon** kontam:

curia.social-network.europa.eu/@Curia

sekojot iestādes **LinkedIn** kontam:

linkedin.com/company/european-court-of-justice

Iejūpielādējot **lietotni CVRIA** viedtālruniem un planšetdatoriem

Iepazīstoties ar **Judikatūras krājumu**:

curia.europa.eu/jcms/EuropeanCourtReports

Lai uzzinātu vairāk par iestādes darbību

Iepazīstieties ar **Gada ziņojuma** tīmekļvietni:

curia.europa.eu/jcms/AnnualReport

noskatieties sižetus **YouTube**:

youtube.com/@CourtOfJusticeEU

Pieklūstiet iestādes dokumentiem

vēsturiskajiem arhīviem:

curia.europa.eu/jcms/archive

administratīvajiem dokumentiem:

curia.europa.eu/jcms/documents

Apmeklējiet Eiropas Savienības Tiesas galveno mītni

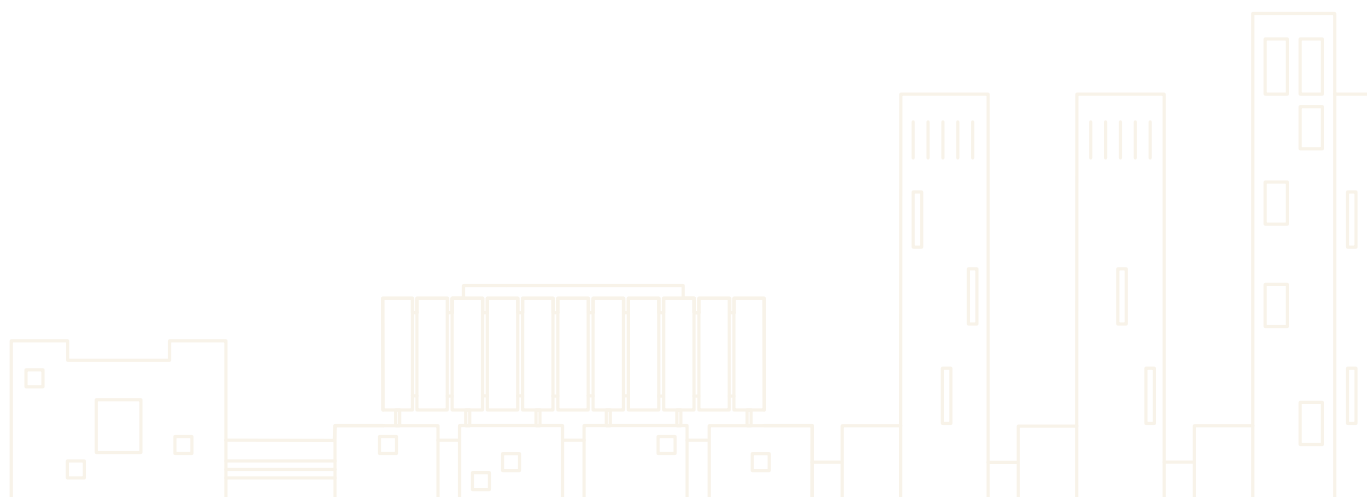
Iestāde piedāvā interesentiem **apmeklējumu programmas**, kas tiek īpaši pielāgotas katras grupas interesēm (tiesas sēdes apmeklējums, ekskursija ēku vai mākslas darbu apskatei gida pavadībā, mācību apmeklējumi, attālinātie apmeklējumi):

curia.europa.eu/jcms/visits

Lai saņemtu informāciju par iestādi

Rakstiet mums, izmantojot **saziņas veidlapu**:

curia.europa.eu/jcms/contact

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA

Eiropas Savienības Tiesa

L-2925 Luksemburga

Tālr. +352 4303-1

curia.europa.eu

Manuskripts pabeigts 2025. gada februārī. / Atsauce uz informāciju 31.12.2024.

Formatējums: Eiropas Savienības Tiesa | Saziņas direkcija | Publikāciju un elektronisko plašsaziņas līdzekļu nodaļa, 2025.

Ne Eiropas Savienības Tiesa, ne personas, kas rīkojas Tiesas vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025

© Eiropas Savienība, 2025

Atļauts izmantot citur, norādot avotu.

Fotoattēli/ilustrācijas:

Visi attēli © Eiropas Savienība, ja vien nav norādīts citādi. 9., 12., 13., 83. lappuse: © shutterstock.com; 11. lappuse: Lietuvas nacionālais muzejs / Fotoattēls: © Gediminas Trečiokas ; 94.–95. lpp.: Fotoattēls: Gediminas Karbauskis.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko Eiropas Savienībai nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekiem.

Print	ISBN 978-92-829-4799-9	ISSN 2467-1363	doi:10.2862/8384582	QD-01-24-003-LV-C
PDF	ISBN 978-92-829-4798-2	ISSN 2467-1592	doi:10.2862/3593581	QD-01-24-003-LV-N
HTML	ISBN 978-92-829-4797-5	ISSN 2467-1592	doi:10.2862/4935795	QD-01-24-003-LV-Q

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

Saziņas direkcija
Publikāciju un elektronisko plašsaziņas līdzekļu nodaļa

